SAYI : 659
4 ŞUBAT 1967
FİYATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Soğuk algınlığından ileri gelen bütün ağrılara

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder_ grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler OPON günde 6 adete kadar alınabilir

FAYDALIDIR

Cilt: XXXVII Yıl: 13 Sayı: 659

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — DÜNYADA: T. Kemal — İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — SİNEMA: Nijat Özön —

İstihbarat Tel: 10 73 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI :

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF :

T.HA. — Erdoğan Çiftler

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık (12 nüsha) 12.50 Lira
6 aylık (25 nüsha) 25.00 Lira
1 senelik (52 nüsha) 50.00 Lira
Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI :

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir

DİZİLDİĞİ YER:

Rüzgârlı Matbaa

BASLIDIĞI YER :

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH :

3L1.1967

AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK: No: 15
ANKARA-TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

Bu hafta AKİS sayfalarının büyük kısmı gene C.H.P.'ye ayrılmış bulunmaktadır. C.H.P. içinde süregelen mücadele geçen hafta içinde de devam etti. Ne var ki bu defa mücadele iki tarafın da yaptıkları geziler ile teşkilâta intikal etti. Genel Sekreter Bülent Ecevit önceden plânlanmış Güneydoğu gezisine çıktı. Feyzioğlu ise kendi seçim bölgesi olan Kayseride kuvvet denemesi yaptı. Ecevitin Güneydoğu gezisine Başyazarımız Metin Toker de katılmış ve Ecevitin gezisini adım adım izlemiştir. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızda yer alan "C.H.P." başlıklı yazı Metin Toker tarafından kaleme alınmıştır.

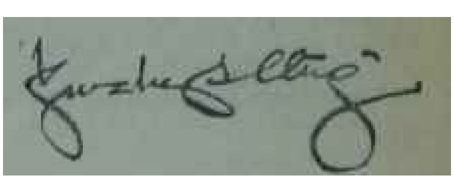
Gerek Metin Tokerin Bülent Ecevitle geziye çıkmış olması gerekse iç politika olaylarının son derece yoğun bir hale gelmesi sebebiyle "İsmet Paşayla 10 yıl" tefrikamız bu haftaya mahsus olmak üzere dört sayfa içinde ve bol olayı anlatabilmek maksadıyla resimsiz olarak verilmektedir. Gelecek haftadan itibaren gene sekiz sayfa halinde verilmeğe devam edilecektir.

Bir beyanat hafta başında çeşitli spekülâsyona yol açtı. Başbakan Demirel verdiği bir yazılı beyanat ile adeta Menderesi hatırlatır bir üslûpla "Komünizme karşı mücadele" açıldığım ilân etti. Komünizmle mücadelenin bu tip beyânlarda değil de köklü tedbirlerle halledileceğine kaniiz. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın başında yer alan "Millet" başlıklı yazı çok tereddüde cevap verecek niteliktedir. Bu yazı okunduğunda bazı söylentilerin hakikatle olan ilgisi de anlaşılmış olacaktır.

Bu hafta AKİS'te cereyan eden üzücü bir olaydan bahsetmek istiyorum. Dergimizin tashih işleriyle meşgul olan arkadaşlarımızdan Hüseyin Korkmazgil yayınladığı bir kitapta suç unsuru bulunduğu iddiasıyla savcılığa celp edilmiş ve sonra da S. sulh Ceza Yargıçlığı kararıyla tevkif edilerek cezaevine gönderilmiştir.

Hüseyin Korkmazgil iş hayatında dürüstlüğü ile daima takdirlerimize hak kazanmış bir arkadaşımızdır. Temennimiz bir an önce adaletin tecelli etmesi ve arkadaşımızın görevi başına dönmesidir.

Saygılarımla

AKİS

Cilt : XXXVII Sayı: 659 4 Şubat 1967

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Cemal Tural - Süleyman Demirel
Perhiz ve lahana turşusu

Millet

İşte, gerçek!

Türkiyede bugünlerde konuşulan bir mesele, memlekette son zamanlarda gerçekten bir askerî darbe teşebbüsünün yapılıp yapılmadığıdır. Yapıldığı iddiasını ortaya atanlar bir de tarih söylemişlerdir: 30 Kasımı 1 Aralığa bağlayan gece. Bunlara göre o akşam çok politikacı ve gazeteci, bir darbenin ilk günü kimvurduya gidenlerin arasında bulunmamak için evlerinde yatmamışlardır.

Bunu, aynı çevrelerin bir başka kaynağının imâli bir listesi takip etmiştir. 1 5 0 kişilik listeye dahil politikacı ve gazeteci, yazarların darbe takdirinde derhal imha edilecekleri bildirilmiştir. AKİS, hadiselerin içyüzünü en iyi bildiği inancının neticesi, bu hafta, okuyucularının aydınlatılma talepleriyle adeta başa çıkamaz bir haldeydi.

Bu konuda gerçek şudur:

30 Kasımı 1 Aralığa bağlayan gece, hatta o sırada bir kaç gece Ankarada bazı politikacıların -bilhassa 14'lerin C.K.M.P. kanadının ve T.İ.P. mensuplarının- ve bazı gazeteci yazarların -bilhassa aşırı solcu veya Turalla arası bozuk olanların- evlerinde yatmadıkları doğrudur. Bunun sebebi de, gösterilen sebeptir: Bir askerî darbenin ilk anında kimvurduya gitmemek! Fakat ne o gece, ne başka bir gece hiç bir darbenin teşebbüsü dahi olmamıştır ve bilinen, böyle bir teşebbüsün de plânlanmadığıdır.

Korku, Cumhurbaşkanı Sunayın Tunusa gitmek üzere memleketten bir süre uzak kalma durumuna geçmesinin neticesi olarak doğmuştur. Askerî bir darbe elbette ki, öncelikle, Cumhurbaşkanına ve mevcut İktidara karşı olacağından Ordunun, Sunay Cumhurbaşkanı mevkiindeyken yürümeyeceğine inananlar, fakat bir takım hareketlerden kuşkulananlar Sunayın gitmesiyle maninin ortadan kalkacağını düşün-

HAFTANIN İÇİNDEN

İki Adam

Metin TOKER

Türkiyede iki adam biraz şartların, biraz havanın, biraz da talihlerinin neticesi memleketin en önemli iki teşekkülünün bugün başındadırlar. Bunlardan bir tanesi, partisi seçimlerde çoğunluk sağladığından dolayı Başbakanlık makamındadır ve Türkiyenin kaderinde birinci derecede sorum sahibidir. Öteki ise, tesirli bir hareketin önderi olarak yurt sathINda çetin bir mücadele vermektedir.

Her halde ne Demirel, ne Ecevit bu önemli mevkilere gelmelerini tamamile kendi bileklerinin hakkı saydıracak imtihanlardan ve tecrübelerden geçtiklerini, kendi kendilerine kaldıklarında iddia etmektedirler. DemirLin Af.- Genel Başkanlığına ve Ecevitin C.H.P. Genel Sekreterliğine seçilirlerken şartlara, havaya ve talihe kendilerinden ekledikleri sadece zeki davranış, duruma doğru teşhis koymak ve "aranılan adam" olacakları intibaını verebilmelerinden ibarettir. Gerçi bu savaşta Demirelin ve Ecevitin kullandıkları silâhlar aynı olmamış, çok zaman birbirine tamamile zıt silâhlar olmuştur. Ama bu silâhların, iki adamın mensup bulundukları teşekküllerde geçer akçe silâhlar olduğunu kabul etmemek imkânı yoktur. Eğer A.P Genel Başkanı kendi Büyük Kongresinde "Ben sabahları dua etmeden kahvaltı sofrasının başına oturmayan bir ailenin mensubuyum" diyecek yerde açıkça ve mertçe "Evet, ben masonum! Ne varmış bunda?" deseydi ihtimal ki seçildiği mevkii başkasına kaptırırdı. Buna mukabil C.H.P. Genel Sekreteri son Kurultayda tavşana kaç, tazıya tut deseydi ve lafları ağızında geveleseydi, "Ortanın Solu hareketi bir yeni harekettir ve ben bu harekete inanıyorum" diyecek yerde "Canım, bu Ortanın Solunda ürkecek ne var? C.H.P. zaten, kurulduğu günden bu yana ortanın solunda sayılır" deseydi Kurultay ve İsmet Paşa, her halde kendilerine başka bir havari bulurlardı. Silâhların başarıyı kazandırmış olması, bunların ikisinin de meşruluğunun delilini teşkil etmese de, her halde iyi seçilmiş bulunduklarım ispatlamıştır.

Şimdi Demirel ve Ecevit, yaptıklarının ve söylediklerinin getirmesi tabii ve makul tenkitlerin, hücumların, acıtıcı okların dışında bir başka düşmanlığın hedefidirler. Ecevit Cumhuriyetten iki yıl sonra doğmuştur. Demirel, bir yıl.. Onların bu genç yaşlarında, şimdi işgal ettikleri yüksek katlara, çok kimse merdivenlerden tırmanmaya çalışırken asansörle, birdenbire çıkıvermeleri durumda büyük haksızlık olduğu hissini, bilhassa merdiven yolcularının yüreklerinde uyandırmıştır. Bu hissi, iki adamın tecrübesizlikleri dolayısıyla beliren endişeyle karıştırmamak lâzımdır. İkincisi ne kadar masum ve dürüstse, birincisi o nisbette sakattır. Eskilerin "istirkap hissi" dedikleri, işte budur.

Halbuki dünyada hiç bir gerçek başarı, devamlı şöhret veya devamlı servet, devamlı itibar veya devamlı beğenilme şartların, havanın veya talihin neticesi olarak kalmamıştır. Şartların ve havanın, devamlı başarının kapısını bazılarına araladığı, bazılarına aralamadığı doğrudur ve zaten talih unsuru da budur. Ama, aralanan kapıdan geçen herkesin gerçek başarıya mutlaka ulaşması gibi bir kaide yoktur. Devamlı şöhret veya devamlı servet, devamlı itibar veya devamlı beğenilme şahsi kabiliyet, üstün vasıf, ciddi kültür, aralıksız zihnî ve bedeni çalışmayı gerektirir. Eğer bir mevkiye gelişte haksızlık varsa, o haksızlık mutlaka bir tasfiyeyle neticelenir. Allanın değirmenleri yavaş öğütür ama, iyi öğütür. Dünya ne kadar kuyruklu yıldız görmüştür ki şimdi bunların adını dahi hatırlayan yoktur.

Uzağa gitmeye ne hacet? Bizim kendi memleketimizde bunların örneklerini bulmak için biraz geçmişe bakmak ve biraz hafızayı çalıştırmak yeter. Nice isimler politika sahasında, sanat sahasında, iş adamlığı sahasında, yazarlık sahasında zaman zaman top gibi patlamışlar, bir süre herkes onlardan bahsetmiş, herkes onlara gıpta etmiş de bunların gelişleri sadece şartların, havanın ve talihin neticesi olduğundan sahne ışıklarından gidişleri de o kadar çabuk olmuştur. Asansörle çıkılan katlarda oyunla, hokkabazlıkla, gözboyacılığıyla devamlı kalındığı şimdiye kadar görülmemiştir. Buna mukabil, yükselişleri çabuk olduğundan dolayı haklarında bir ara "Nereden çıktı, bu zibidi?" diye düşünülen bazı insanlar, gerçek başarının unsurlarına malik bulunduklarından bugün dünyanın ve insanlığın iftihar konularıdır.

Türkiyede bugün sahne ışıklarının altında bulunan iki adam, iki taze isim hakkında kesin hükmü vermek için vakit henüz gelmiş sayılmaz. Gerçek vasıflara sahipseler başarıları devamlı olacak, aralarından biri veya ikisi de o mevkilerin adamları değillerse oralardan zaten düşeceklerdir. Asansörle çıkmanın karşılığı, inişin de asansörle olmasıdır. Demirelin idaresindeki A.P. İktidarı gittikçe daha geniş kütleleri hayal sukutuna uğratmaktadır ama bu iktidar bazı doğru dönüşleri yapmayı bilmiş ve Demirel, önünde açılmış iniş asansörünün içine henüz girmemiştir. Bu onun, şansını yitirmediğinin ifadesidir. Şansı gittikçe incelse bile..

Ecevitin durumunu daha iyi biliyorum. İzmir gezisinde beraber oldum, son Güney gezisinde beraber oldum. Gördüğüm, C.H.P.'nin genç Genel Sekreterinin bilinmeyen bazı vasıflarının belirmekte bulunduğudur. Demireli kurtaran, bilinmeyen değil, bilinen vasıfları olmuştur. Bunlara bir yenisini eklemedi. Aksine, eksiklerini su üstüne çıkardı. Ecevit, öteki yönde seyrediyor.

İki "yeni adam"ın ikisi de, şu anda mücadelelerini yapıyorlar. İkisinin de kendileriyle mücadele edilmesini tabii görmeleri ve bu mücadeleye karşı değil, mücadelenin içinde gerekeni yapmaya çalışmaları bir iyi nottur. Devamlı başarı, ona giden yol elbette çetin olduğundan dolayı bunca şeyi, üstün vasfı ve ciddi kültürü, aralıksız zihnî ve bedenî çalışmayı gerektir mektedir. Her şey bedavadan edinilebilir, fakat beda vadan edinilen şey kalmaz.

Politika sahamız öylesine fakir ki gönül oradaki boşlukların, doldurulsun da kim tarafından doldurannına doldurulmasını istemeden edemiyor. Onun için, bekliyoruz.

müşlerdir. Halbuki, ne Sunay buradayken, ne yurt dışındayken en ufak bir kıpırdanma olmamıştır.

Bu, haberi yayan çevreler tarafından, askerî darbeyi düşünen kimsenin yaptığı sondajların menfi netice vermiş olmasına bağlanmıştır. Gerçek, böyle bir sondajın da yapılmadığı ve tabii bir cevabın da bahis konusu bulunmadığıdır. Ancak başka bir gerçek, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bir maceraya katılmayacağının kesinlikle ve herkesçe bilindiğidir. Bu temayül, büyüğüne küçüğüne hissettirilmiştir.

Bir asker! darbe düşünenler var mıdır ve listeler hazırlanmış mıdır? Kimin aklından ne geçtiğini ve kimin, evinde, nasıl vakit geçirdiğini bilmek imkânı elbette yoktur. Fakat sadece yayınlanan liste bunun, hazırladıkları iddia olunanlardan ziyade ilân edenlerin hayalhanesinde bulunduğunu göstermektedir, o kadar karışıktır.

Her halde böyle bir katliam, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin zaten mevcut olmayan desteğini sağlamak bir yana, darbe yapılırsa darbeyi yapanların mukadder akıbetlerine, beklenenin de üstünde bir çabuklukla kavuşmalarından başka netice vermez.

Askeri darbe söylentisi, gerçek bir vakıanın değil, bir vehmin sonucudur, her halde ne 30 Kasımı 1 Aralığa bağlayan gece, ne başka gece Ankarada bir askeri kıpırdanma olmamış, sadece bazı politikacılarla bazı gazeteciler evlerinden kıpırdamışlardır!

Ateş üzerine benzin

Ancak durum buyken, bu haftanın başında Başbakan Süleyman Demirdin tıpatıp Adnan Menderesin, son zamanlardaki üslûbunu, edasını ve şiddetini taşıyan bir demeçle ateşin üzerine benzin dökmesi çok tehlikeli bir durum yaratmıştır. Genel Kurmay Başkanının şahsının "alçakca tarizler"e maruz bırakılması ne kadar tasvip olunamaz bir hareketse, Cemal Turalın komünizmi tarifi o nisbette, iştirak edilmesi imkânsız bir fikirdir. Komünize karşı uyanık bulunmak ne kadar takdir olunacak bir tutumsa, komünizm diye karşıya, Cemal Turalın söylediklerim almak o nisbette felâket doğuracak bir hatadır. Ordunun "günlük ve aktif politikanın dışında kalması, görevlerinin tabii bir özelliği olan müessese" olduğu ne kadar doğruysa Genel Kurmay Başkanının bu orduya yazdığı emirde komünizmi her türlü ilmin ve mevcut kanunlarımızın dışında tarife kalkışması ve bu kendi tarifini hedef diye göstermesi o nisbette vahim bir hatadır. Bu tarz tenkitleri "alçakça tarizler'le karıştırmak, Genel Kurmay Başkanının bu çeşit bir faaliyete katılmasını doğru bulmamayı komünist taktiklerinin parçası addetmek, bu yoldan Türkiyede bir tedhiş havası yaratmaya kalkışmak, nihayet Türk Silâhlı Kuvvetlerini bazı şahıslar olarak görmek her hangi bir demokrasi anlayışıyla bağdaşamaz, hele o yoldan gelmiş bir iktidar başına hiç yakışmaz. Bu, binilen dalın kesilmesinin ta kendisidir ve bir Süleyman Demirelin, söylediği sözlerin önünü arkasını hiç düşünmemesinin, bunların memleketi nereye götüreceğini hiç farket me me si nin, bunları geçer akça saymasının şu anda memleketin sivili askeri bütün düşünen kafaları tarafından reddedilmesinin sebebi budur.

Hem de Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bazı mensuplarının değil, bütününün, bir takım Yassıadazedelerin Yassıada hikayeleriyle şiddetle rencide edildiği ve bunun iktidardan bir tepki görmediği sırada..

Ordunun desteği derken...

Süleyman Demirlin, işin başından beri, kendi iktidarının zayıf tarafını "Ordunun desteği"nin teşkil ettiğini düşündüğü hiç kimsenin meçhulü değildir. A.P. Genel Başkanı bundan dolayıdır ki bir eski D.P. büyüğüne, bir hasbıhat esnasında "Siz iktidara geldiğiniz zaman Ordu sizinle beraberdi, Üniversite sizinle beraberdi, Devlet Memuru sizinle beraberdi, Basın sizinle beraberdi. Bize gelince, 1965'ie A.P. iktidara Üniversitesi de, Basını da Gençliği de, hattâ Ordusu da karşısında olarak geldi. Biz şimdi bu şanssızlığımızı yene yene yol altyoruz ve hamdolsun iyiye doğru gidiyoruz" demiştir.

Bir iktidarın başının bu kuvvetleri kendi partisine destek yapmak istemesi, elbette ki çok doğru bir arzudur. Ama bir iktidarın başı bunun yolunun Gençlik arasında bilinen huzursuzluğu yaratmak, Öğretmenleri tedhişle sindirmek, memurları Danıştay kararlarını bile dinlemeksizin tedirgin etmekten geçtiğini sanırsa onu mutlaka daha büyük tehlikeler bekler. Böyle bir iktidarın başı sonda zanneder ki, Ordunun desteği de bazı komutanlara, o komutanlar doğru görüşler savunmasalar bile arka çıkmak, onların aklındakileri anlarnamazlıktan gelmek ve şahıs meselelerini Türk Silâhlı Kuvvetlerinin meselesi diye göstermekle sağlanabilir.

Basının desteğini sağlamak için önce Basının temayülünü doğru teşhis etmek gerekir. Üniversitenin temayülü de, Gençliğin temayülü de, Devlet Memurunun temayülü de ve nihayet Ordunun, temayülü de aynı şekilde teşhis edilmelidir. Bunlar A.P.'ye, A.P. bir başka temayülde olduğundan karşıdırlar. Destek, temayül farkı ortadan kaldırılırsa samimî olur. .

Samimî olmayan temayüller ise hayallere yol açacağı için bir gün uyanılır ki, aaa, ya güvenilen dağlara kar yağmıştır, ya da o dağlar insanın kendi üzerine yıkılmış, önce kendisini ezmiştir.

Bizden hatırlatması: Çok oyun hiç kimseye fayda getirmemiştir de.,.

C.H.P.

Görünen köy

Kapaktaki kavga

Bu hafta Pazar gecesi, daha doğrusu Pazar sabahı, holdeki saatin ikibuçuğu gösterdiği bir sırada Adanadaki Ağba Otelinin kapısından içeri bir kafile girdi. Kafile genç adamlardan müteşekkildi ve önlerinde siyah pardesülü, koyu renk fötr şapkalı, yorgun yüzlü biri vardı. Gelenler, Adanada başlayıp o an için Adanada biten bir turneden dönen C.H.P. Genel Sekreteri Bülent Ecevitle arkadaşlarıydı. Ecevit, yanında bulunan Ali İhsan Göğüşe döndü. Göğüş, adeta ayakta uyuyordu.

"— Yarın sekizde kalkmamız lâzım, değil mi?" diye sordu.

Göğüş başım salladı. Ayaklardaki toz silinmeden "Ortanın Solu Ekibi" Tarsusa gidecek, oradan Mersine geçecek, geceyi Mersinde geçirecek, ertesi sabah Adanaya dönecek ve 4 Şubattaki İl Başkanları toplantısına katılmak üzere Ankaraya hareket edecekti.

"Ortanın Solu Ekibi" Adanaya geldiği zaman, günlerden Çarşambaydı. Ilık bir güneş Çukurovayı ısıtıyordu. Ecevitin yanında Merkez İdare Kurulu üyeleri Ali İhsan Göğüş ile İhsan Topaloğlu, Parti Meclisi üyesi Kemal Sarıibrahimoğlu, bölgeyle görevli Malatya Milletvekili Mehmet Delikaya vardı. Bölgenin başka milletvekili ve senatörleri hava alanında Genel Sekreterle arkadaşlarım bekliyorlardı. Seksen kadar otomobilden müteşekkil muazzam bir kafile, korne çalarak şehire hareket ettiğinde, alana yaya gelmiş bir Çukurovalı gözleri parlayarak:

"— Partiye hareket geldi, partiye hareket geldi. Bu, bereket doğuracak" demekten kendini alamadı.

Adanalılar, seçimler dahil, ne zamandır C.H.P.'nin böyle bir topluluğu, hem de kendiliğinden, -zira Adananın C.H.P.'li bilinen büyük toprak sahipleri bu sefer karşılamada yoktular, keselerinin ağızlarını da açmamışlardı- toparlayabildiğim hatırlamıyorlardı. Üstelik, ortada da ne bir seçim, hatta ne bir kongre vardı.

Ama pinekleyen bir C.H.P. Ortanın Solu sloganıyla, belki de Ortanın Solu tartışmalarıyla küllerini atmış, -önce gerinmiş, şimdi ancak memleketin önemli anlarında rastlanılan şekilde canlanmıştı.

Kim bilir belki de memleket, çok kimsenin farketmediği önemde bir anı- yaşamaktaydı.

Monolog değil, diyalog

Bülent Ecevit daha Adanaya ayak bastığı gün Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Dernekleri Birliğini, Şoförler Federasyonunu ziyaret etti. Akşamüstü şehrin en büyük sineması Erciyasta halka açık bir toplantı vardı, ona katıldı. Çok kimse, ağzına kadar dolmuş sinemanın balkonunun çökmesinden korktu. Salondakiler toplantı vaktinden saatlerce evvel gelip yerlerini almışlardı. Sonra gelenler ayakta kaldılar, daha sonra gelenler ise kapının dışından, Ecevitin konuşmasını hoparlörden dinlediler. Genel Sekreter hayli rötarla -Ortanın Solu Ekibinin, yurt gezilerinde vatandaşı bekletmemesi, programını bu önemli prensibi gözeterek yapması, bir yerde dediği saatte bulunmak nezaketini göstermesi lâzımdır- geldiğinde kapının önü de dolmuş ve halk sokağa taşmıştı. Bu, bir gün Adananın ilçelerinde, bir ertesi gün İskenderunda ve Antakyada, müteakip gün Hatayın ilçelerinde ve Gaziantepte, daha sonra da Maraşla başka bazı ilçelerde hep böyle oldu: Daima geciken bir ekip, fakat onu sabırla, ilgiyle bekleyen muazzam kalabalıklar. Kalabalıkların özelliği, bunların büyük nisbette "halk" tarafından teşkil edilmeleriydi. C.H.P. bilinmez ama, her halde bir C.H.P. Genel Sekreteri ilk defa, şarlatanlık yaparak değil onunla diyalog kurarak halka iniyordu.

Erciyas sinemasındaki toplantıda, belki hayatından memnun olmayan bir grup vardı: Sandviç ve gazoz satan çocuklar. Onlar ellerinde tablaları, kalabalık arasında inanılmaz bir meharet ve büyük tecrübeyle dolaştılar ama kimse ne bir sandviç yedi, ne bir gazoz içti. Hem de bunlar saat 18'de gelmişlerdi ve saat 22'ye yaklaşmıştı. Derin bir dikkat, parlak gözler Ecevitin konuşmasını sonuna kadar ilgiyle takip etti.

Bu da, seyahatin bütün merhalelerinde aynı oldu.

Ecevit Adana Otomobilciler Derneği üyeleriyle
Adım, adım Güneydoğu

Fasıllı konuşmalar

C.H.P. Genel Sekreteri bu seyahatinde bir yeni tertip uyguluyordu. Toplantıların, çeşitli atraksiyonlardan müteşekkil bir sirk programı havası içinde geçmesi "tek hatip" usulü sayesinde önlenmişti. Hemen her yerde, sadece Ecevit konuştu ve aşağı yukarı aynı konuşmayı yaptı. Bundan dolayıdır ki seyahatin sonunda, hep bir konuşmayı dinlemekten canları çıkmış gazeteciler bu konuşmayı "fasıl"lara ayırdılar ve her bir fasla bir isim koydular: "Toprak Reformu faslı", "Aracı faslı", "Moskova faslı", "Mao faslı", "Arsa-torna faslı". Tren faslı", "Vita faslı", "Sosyalistlik faslı".. Bitişe ise, gazeteciler, "Dua faslı" dediler. Ama bu, Ecevitle beraber dolaşanlar için böyleydi. Bu konuşmayı bir yerde dinleyenler onu yürekten benimsemekten kendilerini alamadılar. Ceyhanda, Ecevit Toprak Reformunu anlattığında "Bunu bize seçimlerde, böyle neden anlatmadılar?" diye haykırmaktan kendini alamayan Selâhaddin Bilene kadar.. Eski bir C.H.P.'li olan Selâhaddin Bilen bir kaç bin dönümlük

Ecevit anlatıyor
Dinleyeni pek çok

araziye sahipti ve son seçimlerde C.H.P'ye oy vermek ne kelime, C.H.P.'ye oy verilmemesi için dünya kadar dil ve para dökmüştü.

Fakat C.H.P. Genel Sekreteri asıl diyalogu "sade vatandaş"la kurdu. Eceviti dinlemeye gelenler arasında köylüsü, esnafı, işçisi vardı ve C.H.P.'lisi, A.P.'lisi, T.İ.P.'lisi mevcuttu. Yeni Genel Sekreter bunların hepsine, gündelik hayatlarım ilgilendiren konularda Ortanın Solunun ne olduğunu anlatıyor ve gerçekci, aynı zamanda da renkli imajlar yaratıyordu. Belki de bundan dolayıdır ki nasıl Kadirlide bir Mehmet Kaplan sesini yükseltip Genel Sekreterin sözlerine canlı misal olduysa çok yerde de dinleyici halk, hep bir ağızdan kendi halini Ortanın Solu önderinin söylediklerinin canlı misali diye gösterdi.

Anlatınca anlıyorlar!

Kadirlide Ecevit, köylünün kooperatifleşmesinin niçin Ortanın Solu tarafından desteklendiğini ve destekleneceğini anlatıyordu. Her çeşitten ve her temayülden insanın bulunduğu kalabalığa C.H.P.'nin Genel Sekreteri sordu:

"— Burada pamuğun taban fiyatı nedir?"

Taban fiyat, pamuğa konulan asgarî fiyattır. "İki lira" diye bağırdılar. Ecevit:

"— Peki, muhtaç bulunduğu ve kredi temin edemediği için pamuğunu daha tarlada, henüz olmamışken tüccara satan, aranızda var mı?" dedi.

Köylüler "Ooo! Hepimiz.." diye bağırdılar. Ecevit sorularına devam etti:

"— Peki, kaça sattınız?"

Çok kafadan çok ses çıktı. Umumiyetle söylenen, "bir lira" idi. İşte bu sıradadır ki Mehmet Kaplan ayağa kalktı ve dedi ki:

"— Bey, ben kendi halimi söyleyeyim. Ben pamuğumu bir liradan satıp p a r a s ı n ı aldım!"

Mehmet Kaplanla Ecevitin diyalogu o zaman başladı. Kaplan, bütün köylünün sembolüydü artık. Genel Sekreter sordu:

"— Pamuğunu senden, sen ihtiyaç halinde olduğun için bir liradan alan aracı bunu kaça satacak?"

Gelen cevap "225 kuruş" oldu. Bunun için kaç paralık masraf yapacağı sorusuna ise "25 kuruş" dendi. Ecevitin bir sorusu daha kalmıştı:

"—Sen pamuğunu bir liraya sattığında, cebine kaç para kalıyor?"

Mehmet Kaplan cevap verdi:

"— Hiç!"

Salondaki bütün Mehmet Kaplanlar aynı cevabı tekrarladılar: Hiç!

O zaman Bülent Ecevit, Ortanın Solunu anlattı:

"— Biz diyoruz ki, biz köylüyü kooperatifleştireceğiz. Kooperatife devlet destek olacaktır, kredi verecektir. O zaman köylü ihtiyacını kooperatiften avans olarak alır. Bu takdirde köylü kendi pamuğunu 225 kuruştan kendisi satabilir mi? Satar. Satınca ne kazanır? Şimdi aracının kazandığı bir lirayı o kazanır."

Ecevit, yüreği yanık bir dertli, fakat davasına inanmış insan gibi sesini acıyla yükseltti:

"— Ben bunu bir başka misalle, patates misaliyle Kurultayda anlattığımda A.P.'li milletvekilleri, senatörler, yazarlar, hatta bizim bazı kendi arkadaşlarımız beni suçladılar, benim aracıyı kaldırmakla esnafı, tüccarı, özel sektörü ortadan kaldıracağımı, komünizmi getireceğimi feryat ettiler. Şimdi size soruyorum: Aranızda Kadirli esnafından kimse var mı?"

Cevap:

"— Çokkk!" oldu.

Ecevit devam etti:

"— Bugünkü düzende köylü pa-

Ecevit Gaziantepte konuşuyor
Açık ve seçik

Çerkez Ethem, 1967

Çerkez Ethemin, hıyanetine, sadece bir hain olduğundan dolayı düştüğünü sanmak, hadiseler incelendiğinde görülür ki tamamile doğru bir teşhis değildir. Çerkez Ethem, hiç şüphe yok, mücadelesine millî hislerle ve bir vatanperver olarak başlamıştır, Çerkez Etnemin kullandığı metodlar da ancak ona mahsus kalmamıştır. İstiklâl Savaşının bir belirli noktasına kadar çok çeteler, gerçi düşmanla vuruşmuşlar, hem de kahramanca vuruşmuşlardır ama bunu bir ordu disiplini içinde değil, bir eşkıya disiplinsizliği çerçevesinde yapmışlardır. Düzen o iken bundan dolayı da kimse onları kınamamıştır. Bu, nihayet eşyanın tabiatı icabı olan bir hadise olarak alınmış, Mustafa Kemal ve İsmet Paşa yapılacak şeyin düzeni değiştirmek olduğunu görmüşlerdir.

Çerkez Ethemin, kazandığı başarılar başına vurmuştur ve başta yaptığı bir hatadan dönmeye muktedir olamayışı, aksine, bir hata bataklığına saplandıkça saplanması onu en sonda, karşılarında mücadele ettiği adamların koluna takmıştır. Bunun dışında, kabul etmek istemediği hareketin, savaşı bir ordu disiplini içinde yürütmek hareketinin başında bulunanları, bilhassa İsmet Paşayı, hattâ Mustafa Kemali küçümsemesi felâketinin sebeplerinden bir başkasını teşkil etmiştir. Çok goygoycu, onun bu iptidai hissinin tahrikçisi olmuştur. Onun, bazı isyanları bastırmaya giderken "Yahu, ben olmasam ne yapacaksınız?" diye tafra satması meşhurdur. İhtimal ki bu inanç kendisine evvelâ "vazgeçilmez adam" olduğu zehabını vermiş, hatadan hataya atlayarak hıyanetin tam içine düşmüş, en sonda bilinen âkibetine uğrayarak şerefle kapanabilecek bir hayat faslım çamurlara bulanmış halde bitirmiştir.

Bugün, "İsmet Paşa düşmanlığı" bazı kimseleri "Zavallı adam, İsmet Paşa yüzünden mahvoldu" diye, Çerkez Etheme acındırmaktadır. Ama gerçek, bu dünyada hiç kimsenin hiç kimseyi mahvetmeye

Turhan Feyzioğlu

kudretinin yetmeyeceği ve mahvolan herkesin kendisini bizzat mahvettiğidir.

Çerkez Ethemi, ihtirasının aklının bir karış yukarısında bulunması mahvetmiştir. Ama bir mücadelede, askeri mücadelede veya siyasî mücadelede, insanların kendilerini yitirmeleri için ihtiraslarının, akıllarının bir parmak üstünde olması bile kâfidir. Senelerce demokratik bir rejim uğrunda savaşırsınız. Bir ara, başka kudret sahiplerinin arabasına binmek temayülünü gösterseniz de onu yenebildiğiniz için aynı şerefle ve açık alınla savaşa, aynı saflarda devam edersiniz. O sırada, rejim bazı maceracıların tehdidi altında kaldığında, belki de tehdit edilen Hükümetin bir mensubu olduğunuzdan ama, ne gam, mesele işin esasındadır- o maceracılara karşı sokağa dökülecek genç kuvvetleri hazırlamaya can-u gönülden çalışırsınız.

Sonra bir gün, bir hata yaparsınız. Akimiz, ondan dönmenizi size telkin edecek kadar olduğu halde ihtirasınızın onun da bir parmak üstünde olması sizi bundan alıkoyar. Kartopu, bir çığ olmak yolunu tutmuştur. Kürsü başarılarına bakıp "Yahu, ben olmasam ne yapacaktınız?" diye övünmeye başlarsınız. Bir buçuk goygoycu sizi arkanızdan, bu yolda bir iterler ki.. Artık kendi gözünüzde siz, "vazgeçilmez adam"sınızdır. Lider mi? O da kim . Teşkilât mı? Ona da ne oluyormuş?. Yetkili organlar mı?. Siz onların topunun üstündesinizdir..

Bir adım daha ve karşılarında mücadele ettiğiniz bir zihniyetin yeni temsilcilerinin, itirazı demokratik rejime olanların, otoriter rejimi "bütün fenalıkların bir anda yok edicisi" sayan, bunu da bir modern umacının vereceğini sandığı dehşetin arkasında saklayan, belki iyi niyetli, fakat her halde son derece iptidaî bir silâhlının kolundasınızdır.

Artık "Çerkez Ethem, 1967" sinizdir.

muğunu bir liraya kaptırınca ve cebine hiç para kalmayınca Kadirli çarşısına çıkıp evinin ihtiyacı olan transistörlü radyoyu, karışma kumaşı, dikiş makinesini alabiliyor mu? Sen söyle Mehmet Kaplan, bunları alabiliyor musun?"

Mehmet Kaplan kalktı ve inançla:

"— Hayır!" dedi.

"— Peki, bunları almak ister misin?"

"— Elbette!"

"— Cebine pamuğun kilosundan bir lira kalsa Kadirli çarşısına çıkıp alır misin?"

Kaplan göğsünü gerdi:

"— Tabii alırım.."

Ecevit, ötekilere sordu:

"— Ya siz?"

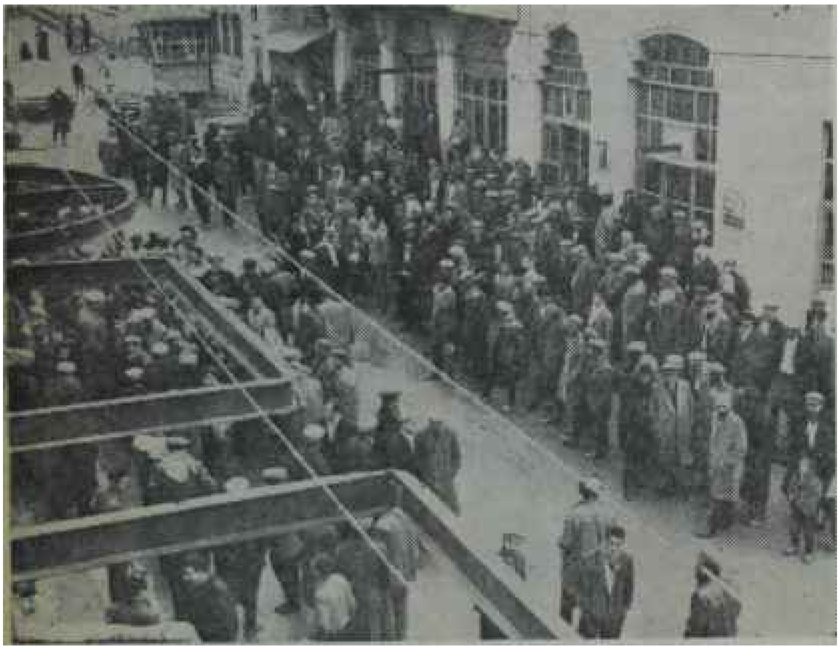
Cevap umumî oldu:

"— Biz de.. Biz de.."

Kartopu gibi.

C.H.P.'nin genç Genel Sekreteri tok bir sesle anlattı:

"— Demek ki Ortanın Solunun bu politikasının neticesi Kadirli çarşısındaki esnaf daha çok mal satacak, daha çok para kazanacak. O daha çok mal satınca ne olacak? O malı yapan fabrika istihsalini arttıracak, fabrikanın sahibi daha çok kazanacak. O kazanınca onunla toplu sözleşme yapan işçiler daha fazla ücret alacaklar. En önemlisi, devletin vergi geliri daha çok artacak ve devlet bugün hiç hizmet götüremediği fakir köylere, uzak köylere, dağ köylerine hizmet götürecek, su götürecek, okul, yol götürecek. Hani Ortanın Solu esnafı, fabrikatörü, özel sektörü ortadan kaldıracaktı?

Eceviti bekleyen halk

Yeni hava, yeni ses

Hani Ortanın Solu komünistlikti? Hani Ortanın Solu dinsizlikti? Ortanın Solunda köylü daha çok kazanıyor, esnaf daha çok kazanıyor, fabrikatör daha çok kazanıyor, işçi daha çok kazanıyor, devlet daha çok vergi alıyor.."

Ecevit bir an durdu, devam etti:

"— Ama bir sınıf ortadan kalkıyor: Aracı. Senden pamuğunu bir liraya alıp, ona emek vermiş olan senin cebine bir kuruş girmezken ondan bir lira kazanan yüz kişi, bin kişi bu kazanç kapısının kapandığını görüyor. Görsün. Esnafa soruyorum. O yüz kişi, o bin kişi gelip senden alışveriş ediyor mu?"

Bir ses yükseldi ve onu kahkahalar takip etti:

"— Onlar Avrupalarda giyinirler, bey!"

Ecevit, bu aracılar için bile insaflıydı:

"Onların da paralarını ellerinden almıyoruz, onlara da iş yapmayı yasak etmiyoruz. Onlara diyoruz ki: Bir düzenin neticesi olarak bu parayı kazandınız.Suç, sizin değil, düzenindi. Helâl olsun. Ama artık böyle para kazanmak yok! Şimdi isterseniz gelirsiniz, o paranızla Kadirlide bir fabrika kurarsınız. Çalışırsınız ve kazanırsınız. Kadirlinin işsizlerine de iş sahası açılır!"

Halk, yürekten alkışlıyordu. Ecevit bu misalinde üç cereyanın tutumlarının ne olduğunu söyledi. Dedi ki:

"— Bizim sağımızdakiler, muhafazakâr olan A.P.'liler bugünkü düzeni muhafaza edeceklerini söylerler. Köylü pamuğunu gene tarlasında bir liradan satsın, bunu alan aracı gene ondan bir lira kazansın. Var mı bu düzenin devamını isteyen, aranızda?"

Cevap tekrar umumî oldu:

"— Yok!"

"— Şimdi bizim solumuza, aşırı sola, komünistlere geliyorum. Komünizmde bütün tarlalar devletin. Köylü, onun üzerinde ırgat. Bütün dükkânlar, fabrikalar devletin. Esnaf, işçi devletin emrinde. Devlet ne takdir ederse onu kazanıyor, onunla yaşıyor. Var mı aranızda o düzeni isteyen?"

"— Yok!"

"— O halde, işte, partiniz ne olursa olsun, hepiniz Ortanın Solunda birleştiniz. Ortanın Solunun getireceği düzeni anladınız. Bu mudur komünistlik?"

Bırakınız Demireli, bırakınız Feyzioğlunu, o anda Tural salonda bulunsaydı, çıkan sese katılırdı:

"— Asla!"

Kıssadan hisse

Dört gün Çukurovada Bülent Ecevit Ortanın Solunun çeşitli sahalarda ne demek olduğunu böyle anlattı ve halk onu böyle dinledi, böyle anladı.

Bülent Ecevit Adanada C.H.P,'liler arasında

Maya tuttu

Bundan dolayıdır ki Pazar gecesi, Ağba Otelinden içeri girerken Genel Sekreter ve bütün ekibi son derece yorgundu, ama hepsinin gözleri parlıyordu,

Çukurovada bu cereyan ederken Kayseride bir Feyzioğlu ve Ankarada bir Gülek başka kuvvetlere sırtlarını dayabilecekleri hesabının içinde bir başka oyun -sandalya oyunu- oynuyorlar, ama oyun pek kaba olduğundan bu herkesçe çabuk görülüyordu.

Her halde 4 Şubatta, bu basit gerçeği oyunlarının göründüğünü teşkilâtın temsilcileri bu sayın baylara söylemekten geri kalacak değildir.

Politikacılar

Dumanlı hava içinde

Konuşma bitmişti. Yaşlı adam:

"— Şimdi çıkarken gazeteciler sıkıştıracaklardır. Onlara, bir şey söylemeyeceğimi bildireceğim.." dedi.

Bu, onun böyle görüşmelerden sonra âdetiydi. Konuşma kapalı kapılar arkasında yapılmışsa muhatabıyla mutlaka, basma ne şekilde bir demeç verileceği konusunda mutabakata varmak isterdi.

Solunda, daha yüksekçe bir koltukta oturan şişman, çıplak kafalı, genç adam yerinde doğruldu:

"— Aman Paşam, sakın ha.. O

Bu adam kimin avukatıdır?

Acaba dünyada hiç, bir mal satın alacak adamın, o malı en ucuza almak menfaatiyken, tutup ta satıcının söylemesi gereken sözleri söylediği görülmüş müdür? Eğer görülmemişçe nihayet, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının -T.P.A.O.- İhsan Topaloğlundan boşaltılan Genel Müdürlüğüne getirtilen Turgut Gülez bunun ilk örneğini vermiş bulunuyor. Ne kadar tebrik edilse, her halde yeridir.

Petrol Şirketlerinin bize mütemadiyen yüksek fiyatla satış yaptıklarının meydana çıktığı bilinmektedir. Bu rezaletin anlaşılmasından sonra memlekette hem sert tepkiler olmuş, aleyhte bir kampanya açılmış, hem de Petrol Şirketleri pazarlığa yanaşmışlar, bir takım indirimler de yapmışlardır. Bunun sağlanmasında T.P.A.O. baş rollerden birini oynamış, ucuz petrol bulmuş. Hükümeti ikaz etmiştir.

Şimdi, aynı T.P.A.O. yeni Genel Müdürünün bir takdim yazısıyla parlak -kapağı parlak- bir broşür yayınlamış bulunuyor. Türkiyede Petrol. Bu broşürün 11. sayfasında, bakınız 1967 T.PA.O.'su, hiç fütur duymadan ne yazabilmektedir:

"Petrol piyasasında zaman zaman fazla fiat indirimlerinin yapıldığı bilinmektedir. Bu durum özellikle 1960 senesinden sonra bazı müstakil ve küçük petrol şirketlerinin deniz aşırı memleketlerde petrol arama ameliyelerine başlamaları ile bariz bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu şirketlerin istihsal ettikleri hampetrolü işleyecek rafinelerileri olmayışı ve pazarlama teşkilâtlarının yakın çevrelerde bulunmayışı, kendilerinin petrollerini satmak için fiat indirimi yapmaya zorlamıştır. Buna ilâveten dev şirketlere nazaran yatırım kaynakları kıt olan bu şirketler, devlet yardımı ve banka borcu ile deniz aşırı faaliyetlerini devam ettirdiklerinden, vadesi gelen borçlarını ödemekteki sıkıntıyı hafif letmek için petrollerinin satışını kolaylaştırmak bakımından da ister istemez fiat indirimi yapmak yoluna gitmektedirler.

Turgut Gülez
Pes doğrusu...

Bu şartlar altında çalışan bu kabil şirketlerin petrol sattıkları memleketlere ne bir tesis yatırımı yapmaları ne de hampetrol kredisi vermeleri mümkün olmamaktadır. Bu itibarla bu şirketleri memleketimizde tesisler kurmuş, finansman sağlamış, petrol kredisi vermiş şirketlerle mukayese etmek makûl bir tutum olmayacaktır.

Diğer taraftan, yakın doğudaki petrol müstahsili memleketler fiatlardaki yüksek indirimlerin kendi memleketlerinin döviz kaybına sebebiyet verdiğini ileri sürerek neşrettikleri bir kararname ile şirketlerin afişe fiatlar üzerinden ancak % 6.5 a kadar bir indirim yapmalarına müsaade edileceğini bildirmişlerdir. Bunun en yeni misali Libya'dır.

Bu itibarla, yüksek fiat indirimleri sağlayan şirketlerin satış politikalarında bir değişiklik yapmaları da mümkün görülmekte olduğundan, fiat konusu yakinen izlenmektedir."

Hani neredeyse Turgut Gülez, İhsan Topaloğlundan boşaltılan koltuğunun üstüne çıkıp haykıracak:

"— Kahrolsun Türkiyeye ve dünyaya ucuz petrol satan şirketler, yaşasın bizim kazıkçılar!"

Eğer bu ihanet vesikası da, sadece millî bir dâvaya değil, millî menfaatlere de ihanet teşkil eden bu vesika da bir koğuşturmanın, bir hesap sormanın sebebini teşkil etmeyecekse yazık olsun bu iktidara ve gerçekten, korksun bu iktidar!

zaman başka şeylere yorarlar" diye telâşla itiraz etti.

İsmet İnönü -yaşlı adam İsmet İnönüydü, muhatabı Süleyman Demireldi ve hadise biten haftanın son günü Ankarada, Başbakanlık makamında cereyan etmekteydi- uysal bir tarzda:

"— Peki. O halde, görüştüğümüz konuları olduğu gibi söylerim" cevabım verdi.

Başbakanın istediği buydu. İsmet İnönü kapının önünde, beklediği gibi gazetecilerle karşılaştı. Muhalefet Liderinin, Başbakanı ziyaret etmek talebi duyulmuşta ve tabii bu, hem merak, hem sansasyon yaratmıştı. İnönü derhal etrafını saran genç muhabirlere Başbakanla konuştuğu iki konuyu açıkladı: Öğretmenler ve Gençler konuları.

Fakat bu, Başbakanı korktuğu ihtimalden kurtarmadı.- Haftanın başındaki gün teokratik bir sistem istediği için artık hem Demirele, hem İnönüye karşı olan, komünizm ve komünizmle mücadele anlayışı Turalla ortak olduğu için de ona arka çıkan bir gazete, manşetinde, Başbakanla Muhalefet Liderinin buluştuklarında konuştukları konu olarak şunu ilân ediyordu: Genel Kurmay Başkanının durumu! Bunu, o gazetenin ilânından evvel de başkaları, zaten düşünmüşlerdi ve çok kimsenin aklından derhal bu mesele geçmişti.

Halbuki İnönüyle Demirelin konuşmalarında Cemal Tural adı da, GenelKurmay Başkanlığı da bir tek defa, ama bir tek defa bile geçmedi ve bunlar hakkında en ufak imâ dahi yapılmadı. Ama meselenin, Demirel tarafından takdir edilmeyen, İnönü tarafından ise takdir edildiği için doğrudan doğruya belirtilmeyen önemi bu ihtimali kendiliğinden ve hiç aslı, esası yokken hatırlara getirdi.

Bir notun hatırlattığı

İnönüyü Başbakanla görüşmeye iten sebep, daha doğrusu sebeplerin sonuncusu Teknik Üniversite Senatosu tarafından Öğrencilerin, yani Gençliğin durumuyla ilgili olarak hazırlanan rapor oldu. Öğrencilerin bir süredir polis copuyla karşı karşıya gelmeleri tecrübeli İnönüyü sadece üzmekle kalmıyor, onu aynı zamanda endişelendiriyordu. "Bütün tedbirleri anlıyorum. Ama dikkat ediniz, elinize öğrenci kanı bulaşmasın. Aksi halde kendinizi kurtaramazsınız. Böyle hallerde kimse kurtulamaz" derken, dile getirdiği endişe buydu.

İkinci bir mesele, son zamanlarda öğretmenlerin maruz kaldığı baskıydı. Öğretmenler, İktidar kendilerine karşı cephe almış gibi göründüğünden, bundan cesaret bulan bazı çevrelerin hışmı altındaydı. Düşmanlık her gün daha çok artıyor ve Millî Eğitim Bakanlığının, Bakanının bunlara yaptığı muamele kırıcılaşıyordu. Bu da, İsmet İnönüye,konuyu bir defa daha Başbakana duyurması gerektiği inancını verdi. -Bunu, daha önce de yapmıştı-.

Başbakan iki konuda da anlayış gösterdi. Tabii onun da kendi görüşü vardı ve bunu Muhalefet Liderine söyledi. Teknik Üniversite Senatosunun raporunu o da almış ve okumuştu. Ama, bir başka mesele vardı: Gençler çalışmıyorlardı. Daha çok, politika yapıyorlardı. Rektörlerin, profesörlerin de şikâyetiydi bu. Gençlik teşekküllerinin başında çoğu mütemadiyen sınıfta kalan kimseler vardı ve bu, artık profesyonellik olmuştu. Bunun önlenmesi gerekmez miydi?

İsmet İnönü de bu durumun karşısındaydı. İnönünün kendi iktidarı sırasında bir ara, sınıfta kalan bir öğrencinin gençlik teşekküllerinde görev alabilmesini yasaklamayı düşündüğü gerçektir. Ancak İnönü:

"— Gençler politikayla, yani memleket meseleleriyle uğraşacaklardır. Bu onların hem hakkı, hem görevidir ve dünyanın bütün demokrasilerinde böyledir" dedi.

Demirel bunu kabul etti. Kabul etmediği, partilerin Üniversitede teşkilâtlanmalarıydı.

"— Partilerin gençlik teşkilâtları var. Politikayı orada yapsınlar" diye düşünüyordu.

İnönü, Üniversitede bir parti teşkilâtlanmasından haberdar değildi. "Baktırayım" dedi. Hiç olmazsa prensiplerde ve fikir olarak iki lider arasında birmutabakatın bulunması maalesef tatbikatı unutturmaya kâfi gelmemektedir.

"Sahip çıkınız"

Öğretmenler konusu da buna benzer bir durumu ortaya çıkardı. Demirel öğretmenlere karşı hiç bir peşin hükmün sahibi değildi. Onları tuttuğunu bile söylemedi. Gittiği yerlerde sırtlarını okşuyor, defterlerine güzel şeyler yazıyordu. Bir tazyik ve tedhişten haberdar değildi. Meselede mübalâğa vardı.

İsmet İnönü öğretmenleri övdü.

İnönü Başbakanlık önünde
Tefsir yok...

9 Şubatta biten af

H. Nihat EKER

Af kanunları seçim kazanan hükümetlerin daha doğrusu partilerin bir "atıfeti" olarak daima vatandaş tarafından beklenmiş ve istenmiştir. İşini bilir politikacılar, açıktan açığa vaad edemedikleri için, gizlice, köprü altından su bağışlar gibi, affi, bir oy karşılığı niteliğine götürürler. Seçim kazanıldı mı, affın kanunlaşması zorunluğu, iktidara gelen hükümetin karşısına, dağ gibi dikilir.

Aşılacak dağda, muhalefetin karşı koyması da vardır, bilhassa, mali af müessesesinin, bütçelerin deliğini genişletme tehlikesi, işi biraz daha yokuşa sürer, hele, işe, bir de siyasi af karıştı mı, hükümet ler, ne yapacağını şaşırır, iktidarın tadını çıkaramaz, tedirgin olurlar...

Afların, 1960'dan evvelki hikâyesini bir tarafa bırakalım, 1960'dan sonraki 218 sayılı af kanunu da bir kenara itelim. Şu 780 saydı, son ve büyük af kanununun mali affa değinen, tavşan kuyruğu, 8 inci maddesini ele alalım :

İhtilâl sonrasında, birçok milletvekillerinin, vergi cezalarının affı için canla başla çalışmaları sonucu, getirilebilen bu hüküm, nasıl her kanun, her hadi senin ölçüsüne uygun bir elbise olamıyorsa, öylesine bir yetersizliğe düştü!

Az verip, çok almak, gibi dar bir hazinecilik görüşünün, gerçekleştiği tavşan kuyruğu madde, yürürlüğe girince, hastaya yan tesirleri düşünülmeden verilen ilâç gibi, tesir etti. Daha ilk günden şikâyetler, tereddütler aldı yürüdü.

Bir vergi cezasının affedilmesi için, madde, şunları istiyordu: ceza 31/12/1965 tarihine kadar kesilmiş olacak- verginin aslı (kanunun yürürlük tarihi olan 9/8/1966 tarihinden itibaren altı ay içinde yani 9/2/1967 tarihine kadar) ödenmiş olacak- eğer vergi ve ceza ihtilaflı ise, yani, taraflar malî ve idarî kaza mercilerine müracaat etmişlerse, haksız bıkılan vergi aslı % 10 fazlasiyle süresinde ödenmiş olacak (süre, ancak itiraz komisyonu kararlarının ve Danıştayın kararları sonucunda kanunlarda bir ödeme süresi yoktur, sebebi ise bu mercilerde tahsilatın ancak tehiri icra karariyle geciktirilmesinin mümkün olmalıdır.

Kanun, süresinde ödenmeyen vergilerden alınagelmekte olan gecikme zamlarını da, af içine almıştır. Ancak, maddenin metnine küçük bir kılçık atılmıştır. ...tahsil edilmemiş bulunan vergi cezaları ile... uygulanan gecikme zamları... affedilmiştir-. cümlesindeki "ile" kelimesi, işi karıştırmaktadır. Hazineciler, "ile" kelimesine bakmadan, gecikme zamlarının da vergi cezalarına konulan şartlarla aftan faydalanabileceğini kabul etmekte, böylece, gecikme zamları, garip bir çapraza girmektedir. Önce, akıl ve mantığın kabul ettiği ve kanun koyucunun şüphe götürmez temel düşüncesi olan "borcunun aslını gönül rızasiyle ödeyen vatandaşın cezadan ve zamdan affedilmesi" hakkı, böylece, yaralanmaktadır. Sonuç, 31/12/1965 tarihine kadar hesaplanmış gecikme zamları, affa girmekte 1/1/1966 tarihinden borcun ödenme tarihine kadar olan gecikme zamları, tahsil edilmektedir.

Kanun, affi, vergi aslının ödenmesine bağlandığından, vergi aslı olmadan salınan cezalar, affın dışında kalmaktadır.

Bizdeki, vergi cezası affının, Dünya vergi hukukunda muteber bir müessese sayılmamasına rağmen, vergi cezası yüzünden işini gücünü bırakan, türlü zararlara giren vatandaş çoğunluktadır. Salının vergi ve cezayı ödememek, çoğu zaman, Devlete karşı koymaktan, iyi niyet sahibi olmamaktan değil, mali iktidarsızlığa ve zor duruma düşmekten doğmaktadır. Ama ne diyeceksiniz ki, kanun "ille aslını ödeyeceksin" diyor borçlu vatandaşa.. ve böylece, aslını ödemeye gücü yetmeyenin ceza yükü de sırtında kalıyor.

Bilhassa ilkokul öğretmenlerinin, toplumun en kıymetli kimseleri arasında bulunduğunu, yüksek bir seviyede olduklarını söyledi. Bunu kendi torunlarının takip ettiği derslerinden de biliyordu.

"— Öğretmenlere sahip çıkınız. Ama açıktan sahip çıkınız" dedi.

Demirel İsmet Paşanın görüşme talebini teşkil eden iki konu üzerindeki konuşma tamamlandığında -Hayır, Cemal Turala geçmedi..- dış politikaya geçti ve son bazı gelişmeler hakkında bilgi verdi. Başbakan umumiyetle içtenve kibar bir ölçülülük içinde konuşuyor, fakat birden Başbakanlığım hatırladığında onun çalımını tatlı tatlı satmaktan da kendini almıyordu. İnönü çok nezaketle ve az istifadeyle bu bilgiyi dinledi. Onun da inancı Kosiginin Türkiyeden memnun ayrıldığıydı. Bunu Demirele belirtti.

O akşam radyolar Demirelin, öğretmenlere "sahip çıktığı" intibaını verecek bir demecini yayınladılar.

Fakat demeç, mutad üzere, "türlü - çeşitli" şekilde tefsir edilebilecek bir demeçti. Anlaşılan, Demirelin âdeti buydu.

İdare

Müsteşarın işleri

Kapı sertçe açıldı, içeriye hışımla dalan, öfkeden dudakları morarmış orta boylu yaşlıca zat, kendine hakim olmağa çalışarak bağırmağa başladı:

"— Siz kim oluyorsunuz? Ben yaptım ,oldu işte! İstersem yeni bir Bakanlık kurar, bu işleri orada yaparım!"

Verilecek cevabı dahi beklemeden döndü, aynı hışımla kapıyı çekip çıktı. Koridordan uygun adımlarla, geçerken hâlâ söyleniyordu. Bu yüzden, bazı odacıların kendisine endişeyle bakıp "salâvat" getirdiklerini bile duymadı.

Olay, bundan bir süre önce, Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunda geçti. Yakın geçmişte adı, basma "Eşek dâvası" diye geçen olaylara sanık olarak karışan Millî Eğitim Bakanlığının dehşetengiz Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken, başına "türlü - çeşitli" işler açması muhtemel bir meseleyi kapatabilmek için o gün, Bakanlığın Talim Ter biye Kurulu yetkililerine esaslı bir gözdağı verme gereğini duymuş ve muhtemelen, daha önce birkaç kere provasını yaptığı bu yeni "huruc"u uygulamıştı.

Son aylarda Bakanlık çerçevesinde olup - bitenlerden ötürü öğretmenler arasında adı "Eğitimin Elmalısı "ha çıkan Kültür Müsteşarı Ötükenin bu çıkışı, aslında, öfkeden

çok, bir telâş ve korkunun eseriydi. Çünkü, bu defa vermiş olduğu açık büyüktü ve güvendiği destekler bile kendisine yardım edemiyecek gibi görünüyordu.

Nitekim, durumdan haberdar edilen Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz, göstermelik de olsa, bir "tahkikat" emri vermişti. Eğer durum ciddiyetle ele alınırsa, bu yol, her zaman olduğu gibi, Romaya çıkmayabilirdi.

Elçabukluğu marifet

Devr-i Süleymanın bu ünlü "kültür düşmanı" Kültür Müsteşarını Talim Terbiye Kurulu yetkililerine gözdağı vermeğe iten olayın başlangıcı, 1966 Mayıs ayına kadar uzanmaktadır. O günlerde Ötüken, 1966-67 ders yılında okutulacak bazı ders kitapları için, yetkileri dışına çıkarak -ve tabiî, kanunu hiçe sayarak- Bakanlık Talim Terbiye Kurulundan geçirmeden, yayın izni vermiştir. Büyük kısmı "yârân"-dan kişiler tarafından yazılan ve sayıları 35'i bulan bu ders kitapları, 16 Mayıs 1966 tarih ve 1404 sayılı Tebliğler Dergisinde de yayınlanarak Talim Terbiyeden geçmiş gibi işlem görmüştür. Dönen dolaplardan habersiz öğretmenler de Tebliğler Dergisinde yayınlanan bu kitaplardan bir kısmını öğrencilerine ders kitabı olarak aldırtmışlardır. Yani, bu kitaplardan binlercesi, şu anda, ilk ve orta dereceli okullarda, öğrencilerin ellerinde ders kitabı olarak bulunmaktadır. Öğrenciler, bu kitaplardan öğrendikleri bilgilerle bir üst okulların sınavlarına girecekler ve Talim Terbiye Kurulunun "yetersiz" bulduğu bu kitaplar yüzünden, muhtemelen başarı kazanamıyacaklardır. Bunun günahı da, elbette ki, hiç birşeyden haberi bulunmayan öğretmenlerle öğrencilere ait olacaktır.

Meselenin daha da ilginç tarafı, Talim Terbiye Kurulunun, bu kitaplardan 6'sı hakkında, "yetersizlik" kararının da ötesinde, bir de, "okutulması sakıncalıdır" kararı vermiş olmasıdır. Bu kitaplar ve yazarları şunlardır: Tarih (Lise 1, 2, 3), Bedriye Atsız Hilmi Oran; Astronomi (Lise 3 Fen), Perihan Saymen; Temel Coğrafya (İlkokul 4 ve 5), Nurettin Seçkin; Fizik (Lise 1, 2, 3,), Münevver Dosdoğru; Sanat Tarihi, Mesut Erdem; Yeni Matematik (Ortaokul 1, 2, 3), Yahya Omay.

Adnan Ötüken
Sorumluluğun sorumsuzluğu

Ötüken, "yârân" kayırma kaygısının ötesinde bir işbilirlikle, Talim Terbiye Kurulunun kararını hiçe saymış ve bu kitapların basılmasını emretmiştir. Bu kitaplar da, Kuruldan geçmiş gibi, 1404 sayılı Tebliğler Dergisinin 159, 163, 166 ve 169. sayfalarında ders kitabı olarak öğretmenlere tavsiye edilmiştir.

Orhan Dengiz
Dostlar alışverişte görsün

Gerçi 5429 sayılı Millî Eğitim Kanunu, ders kitaplarının tesbiti işinde Bakanlığı yetkili kılmıştır ama, 2287 sayılı Teşkilât Kanunu da bu işi özellikle Talim Terbiye Kurulunun yapacağını belirtmiştir.

Bunun hesabı sorulmalıdır!

Ortada açık bir "görevin kötüye kullanılması" meselesi vardır ve bir noktada da Talim Terbiye Kurulu yönetici ve üyelerinin onuruyla oynanmıştır. Bunu hazmedemeyen bazı Talim Terbiye yetkilileri, bir toplantıda, durumu Bakan Orhan Dengize duyurdular ve bundan kendisinin haberinin olup olmadığım sordular. Göreve geldiği gündenberi şansına sadece "davulu taşımak" düşen Dengiz, bu dorum karşısında şaşırdı ve bu konuda bilgisi olmadığım kesinlikle söyledi. Hattâ derhal, Teftiş Kurulu yetkililerine emir vererek, meselenin araştırılmasını ve sonucun kendisine bildirilmesini istedi Fakat, aradan aylar geçmiş olmasına rağmen bu soruşturmanın yapılıp yapılmadığı hâlâ meçhuldür. Belki de gerekli soruşturma yapılmış ve dosya "uyusun da büyüsün" havasında, biryerlere kaldırılmıştır. Ama bu, hiçbir zaman, meselenin "mahkeme-i kübra"ya kaldığı anlamına gelmemelidir. Nitekim, Talim Terbiye Kurulundan bazı kişiler meselenin peşini bırakmamışlardır. Bunlardan birisi, durumu, yüksek yargı organlarında görevli bir yetkiliye açmış ve bu yetkili, Talim Terbiye üyesine, bu işlemi yapan kişinin, yani Adnan Ötükenin, görevini kötüye kullandığını ve bu yüzden de suçlu olduğunu söylemiştir. Bu arada, durumu öğrenen bazı velilerin de Kültür Müsteşarının bu tutumunu önce Başbakan nezdinde protesto edecekleri, sonra da mahkemeye başvuracaktan söylenmektedir. Kanunlara aykırı olarak öğrencilere okutulduğu yargı organlarınca tespit edildiği takdirde bu kitapların okullardan toplattırılması gerekecektir. O zaman ortaya, öğrencilerin, velilerin ve vatandaşların, Millî Eğitim Bakanlığına güvensizliği gibi bir dunun çıkacaktır ki en kötüsü de budur. Ayrıca, bu kitaplar için vatandaşların dar bütçelerinden ödedikleri paraların hesabı da

herhalde yapılacaktır. Olayın sorumluları bütün bu hesapları teker teker vermek zorunda kalacaklardır.

Böyle bir olay, denilebilir ki, ilk defa cereyan etmektedir. Üzerlerinde Talim Terbiye Kurulundan geçtiği kaydı bulunan ve aylarca, Tebliğler Dergisinde de isimleri yayınlanmış olan bu kitapların basılması için Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken neden bu derece ısrar etmiş ve açıkça kanunların dışına çıkmıştır? Bakanlık Teftiş Kurulunun yapacağı ciddi bir soruşturma bu noktaları herhalde aydınlatacaktır. Eğer buna Teftiş Kurulunun gücü yetmezse, -ki Bakan Orhan Dengizin emrettiği soruşturmadan şu âna kadar hiçbir ses çıkmaması bunu göstermektedir-, o zaman durumu aydınlatmak yargı organlarına düşecektir.

"Bakanlık içinde Bakanlık" anlayışıyla görev yapan ve -"isterse"- yeni bir Bakanlık kurdurtabileceğini söyliyecek kadar sorum duygusundan yoksun, yaptığı her işle Bakanlığın başına yeni yeni dertler açan böyle bir kimsenin Müsteşarlık koltuğunda tutulmasındaki maksat bir türlü anlaşılamamaktadır. Türkiyede "yârân" kayıran yetkililer çok görülmüştür ama, Ötükenin çevresindeki "yârân" gibisi pek görülmemiştir. Bu hususa özellikle dikkat eden bir AP'li, geçtiğimiz hafta içinde şöyle dedi:

"— İnsan, bindiği dalı işte böyle keser... Diyelim ki Bakan Dengiz AP'li; peki, ya Kültür Müsteşarı Adnan bey?"

Otelcilik

"Hotel prematüre"

Orta boylu, kısa kesilmiş dik saçlı genç adam, açık yeşil, yumuşak halıya ayakkabıları gömülerek ilerledi, pencerenin önüne geldi, kendisini merakla seyreden gazeteciye,

"— Bakın, pencereler yeni bir teknikle yapılmıştır. Almanyada imal edildi" dedi.

Pencereden, 40 metre kadar aşağıda kalan Atatürk caddesindeki otomobiller ve Meclis civarı kuşbakışı seyredilebiliyordu. Şehrin üzerine çöken kalorifer dumanı tabakası olmasa, manzara gerçekten güzeldi.

Pencereye ulaşan dik saçlı genç adam, elini alüminyumdan yapılma manivelaya uzattı. Bunun işleyiş tarzım gösterecekti. Elini değdirmesiyle "of" diye inliyerek sıçraması bir oldu.

"— Ah, bu statik elektrik.." diye öfkeyle söylendi.

Sonra sâkinleşti, izahat vermeğe devam ederek, misafiri olan gazeteciye yol gösterdi:

"— Buyrun, içeri kısmı görelim."

Maun ve açık yeşil renklerin kaynaştığı rahat ve lüks görünüşlü oturma odasından yatak odasının kapısına doğru ilerleyen üç kişilik grupun önünde yine dik saçlı genç adam vardı. Kapının tokmağım çevirirken, vücudu gerildi ve elini yıldırım hızıyla geri çekti. Arkada, gazetecinin yanında bulunan Resepsiyon Müdürü,

"— Yine mi çarptı?" diye sordu.

Beriki, deminki kadar öfkeli olmayan bir ifadeyle, "evet" anlamına kafasını salladı. Yatak odası Kızılay yönüne bakıyordu. İki kişilik sade ve rahat yatak, maun gardrop ve zarif eşyalar güzel manzarayla birleşince çok hoş bir etki yapıyordu.

Bu sırada odaya, sade kıyafetli bir kadın girdi, saygılı bir ifadeyle dik saçlı adama yaklaştı,

"— Efendim, bu kısımdaki odalar çok sıcak oluyor, müşteriler şikâyetçi. Öbür kısım ise soğuk.." dedi.

Beriki,

"— Klima ayarı tamamlanınca düzelir" diye cevap verdi.

O oda gerçekten biraz fazlaca sıcaktı. Gazeteci, iki oda ve sarı fayans döşeli bir banyodan ibaret, "ufak apartman dairesi" denilen bu kısmın günlük ücretini sordu: 160 liraydı.

Luna park gibi

Sonra "aşağıdaki büyük ziyafet salonunu ve lobiyi görmek üzere" koridora çıkıldı ve asansöre ilerlendi. Bu sırada, duvarın üst kısmındaki 50 santim kadar uzunluktaki silindir bir cisim üzerinde "5" rakamı belli olan turuncu bir ışık yanıp sönmeğe başladı. Dik saçlı adam, "Bir dakika.." diyerek, köşedeki telefona gitti, konuştu. Döndüğünde, silindiri göstererek bilgi verdi: Her yöneticinin bir rengi vardı. Meselâ kendisininki turuncu idi. O renk yandığında, üzerinde beliren telefon numarasından, kendisinin aranmakta olduğu anlaşılıyordu. Bunun faydası, son derece komplike olan binanın katları arasında dolaşan yöneticilerin, arandıklarında kolayca ve süratle bulunabilmeleriydi. Yalnız, bu silindirin, birisi arandı-

Büyük Ankara Otelinde servis
Acele işe şeytan karışır!

ğında, ayrıca, sesli sinyal de vermesi lâzımdı. Ama sesli sinyal mekanizması bozuktu.

Üç kişilik grup, asansörün önüne geldi. Gazeteci, herhangi bir yere dokunmamağa dikkat ederek, kapının açığında bekledi. Kendisini gezdiren iki yönetici ise asansörü çağıracak düğmenin önünde tereddütle birbirlerine bakıyorlardı. Gözlüklü olanı, işaret parmağım ihtiyatla düğmeye uzattı ve basar basmaz da sobaya değmiş gibi geri çekti, ağzına götürdü.

Üçlü grup birinci kattaki lobiye inmeden önce sekizinci kata inerek "büyük apartman dairesi"ni gezmeğe karar verdi. Sekizinci katın düğmesine basıldı. Modern asansör hafif bir inleme ile yola çıktı. Çeşitli katlar arasında ine çıka, nihayet birinci katta karar kıldı. Nedense, "8"de durmadı. Birinci katta asansöre bir yabancı ""bindi, "4"e bastı. Bu defa asansör, üst katlara doğru bir rota tutturdu, ne "8"de, ne de "4"te durdu. Dört kişiye yükselen grup, mecburen, birinci kata döndü, asansör değiştirdi.

Bu eğlenceli olaylar, geçtiğimiz haftanın başında, Büyük Ankara Otelinde cereyan etti. Otel hakkındaki şikâyetleri inceleyerek bir yazı hazırlamakla görevlendirilmiş olan gazeteci, otelin yöneticileri tarafından büyük nezaket ve ilgiyle karşılandı, otel gezdirilerek, kendisine bol bol izahat verildi.

Hele kurdelâ kesilsin..

Büyük Ankara Oteli, 25 Aralık 1966 günü, büyük bir davetli kitlesi önünde. Başbakan Demirelin parlak kalkınma nutuklarından biriyle açılmış ve açılış töreni mutlu bir hava içinde, kusursuz cereyan etmişti. Parlak açılışın ardından müşteriler, otelin parlak ve kusursuz görünüşü ile çelişme teşkil eden olaylarla karşılaştılar. Bir defasında, Prof. Ekrem Şerif Egeli, akşam yemeği için lokantaya çıktığında garsonu çağırdı, tiyatroya bilet aldığını, yemeğini çabuk istediğini söyledi. Çabuk gelsin diye de tavuk istemişti. Yemek geldiğinde ise tiyatro başlıyan epey olmuştu.

Buna benzer olaylar bugün, büyük ve amansız bir rakiple karşılaşan lüks Ankara otellerinin sahipleri tarafından çıkarılan söylentilerle birleşerek, tam bir menfi propaganda haline gelmiştir.

Bu durumun nedenini, temeli 1959'da atılan, 78 milyon liraya mal olan ve inşaatı üç yıl geciken otelin sahibi Emekli Sandığının Emlâk ve İştirakler Müdürü Orhan Erkilet, AKİS'çiye bir parça izah etti. Erkiletin, bu aksaklıklara açılışın erken yapılmasının sebep olup olmadığı sorusuna verdiği cevap şöyleydi:

"— 25 Aralıkta açılışı yaptık ama o, resmî açılıştı. Servis, Ocağın 3'ünde başladı. Otelin inşaatı uzadıkça, her önünden geçen 'yahu, bu hâlâ mı bitmedi?' diye sosruyordu. Biz de '1966 sonunda açacağız' dedik."

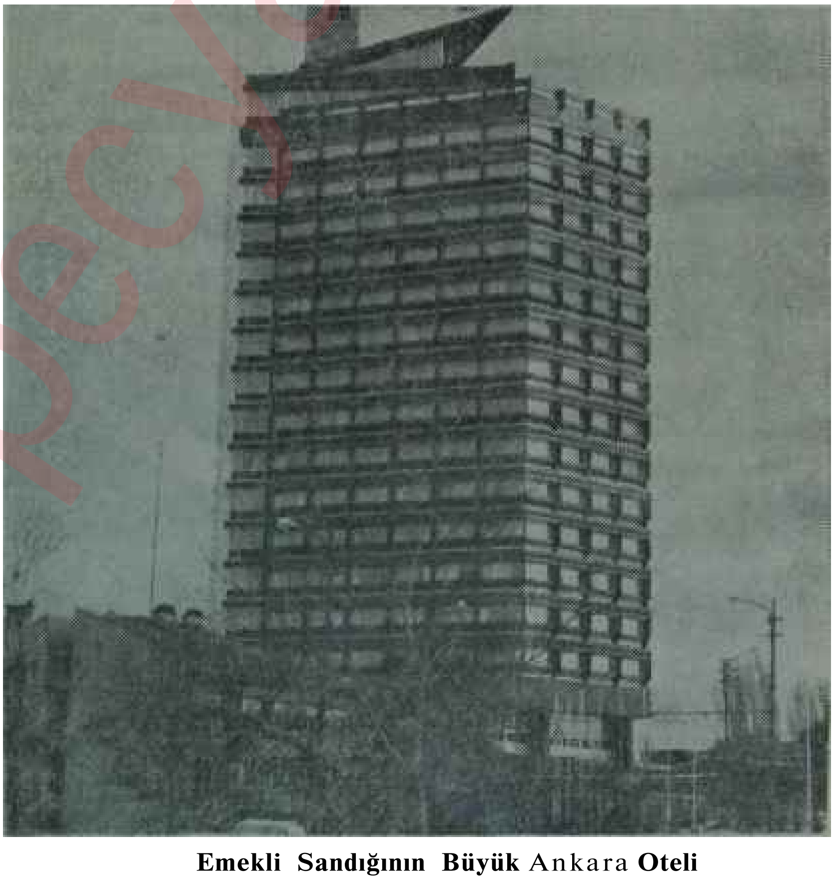
Otelin bugünkü hali, "açılmış" halidir!

İnşaat halindeyken, iki defa, yanında gazetecilerle binayı gezen ve hızlı hamleler yapılacağından bahseden Demirel de, açılışı bir an önce ve 1966'da yapmak istediğini hissettirmişti. Bu yüzden, daha en az bir aylık hazırlık çalışması gerektiği halde açılış yapılıverdi. Şimdi müşkül durumda olanlar, otelin işleticisi İsviçre firmasının elemanlarıdır. Otelin Genel Müdürü -ve firma sahibinin damadı- amerikalı Neil Mowrey ve yardımcısı isviçreli Max Frey, aksaklıkları izah için, yeni açılan bütün otellerde durumun böyle olduğunu söylemektedirler.

Epey bir süre Bulvar Palası yöneten ve rahat türkçe konuşan Max Frey, bu Pazartesi günü oteli gezen AKİS'çiye şöyle dedi:

"— Bu neye benziyor? Alıyorsun bir yeni Cadillac, gitmiyor hemen iyi, oluyor arızalar. Değil kolay, bir yeni otel açmak.."

O sırada, aşağıdaki büyük ziyafet salonunda, Başbakanın resepsiyonu için protokol memurları faaliyette idiler. O gece, Irak ve İran Hariciye Vekillerine, bölgesel işbirliği münasebetiyle verilecek resepsiyonun bu dekor içinde geçmesi, otelin müdavimleri arasına karışan "Beyfendi'nin herhalde hoşuna gidecekti.

Emekli Sandığının Büyük Ankara **Oteli**
Cicili bicili kazık

XVIII

Bir açılış töreninin düşündürdükleri — İsmet Paşaya kıyamet kadar tezahürat yapılıyor — Bir Hükümet kuruluyor ve istifalar gecikmiyor — Davulun kimin boynunda, değneğin kimin elinde olduğu hakkında...

Unutmadığım, hep hatırladığım günlerden bir tanesi de, 1961 Ocağının 6'sıdır. Bir Cumaydı. O gün Ankarada, şimdiki Parlâmento binasında, Kurucu Meclis açıldı. Başkentte bütün caddeler bayraklarla donatılmıştı. Hava güneşliydi, fakat soğuktu. Buna rağmen halk sokaklardaydı ve herkesin yüzünde memnunluk ifadesi vardı. Hani neredeyse, rastlaşanlar, birbirlerini hiç tanımasalar bile sarılışıp öpüşeceklerdi. Böyle içten coşkunluklar, toplumlarda ender görülüyor.

O sırada Ankara Komutanı olan Korgeneral Cemal Madanoğlu bilhassa Meclisin önünde muhteşem bir manzara hazırlatmıştı. Yayvan merdivenlerin üzerindeki esplanadın kenarlarına, ellerinde bayraklı mızraklar tutan süvariler bir baştan ötekine yerleştirilmişti. Basamakların başında, bu defa muhafaza maksadıyla değil, dekoru güzelleştirmek ve bütün Silâhlı Kuvvetlere temsil edilme imkânını vermek için iki tank konulmuştu. Direklerde bayraklar dalgalanıyor, bandolar çalıyor, borular ötüyordu. Mehter takımı bile göz alıcı kıyafetiyle tören yerinde hazırdı. Son derece şık subay ve erler yerlerini almışlardı. Halk zaman zaman onları alkışlıyordu.

Heybetli binanın içi de,dışından daha az muhteşem değildi. Tahta kaplı duvarları, kahverengi ve mavinin en zarif bağdaştırmasıyla güzelleştirilmiş dekoru, zarif avizeleri ve başkanlık kürsüsünün üstüne asılmış türk bayraklarıyla geniş, o zaman insana inanılmaz derecede geniş gelen toplantı salonu âdeta baş döndürüyordu. Fakat. asıl. heyecan fırtınası, İsmet Paşanın yemini sırasında esti.

Ben o gün evden erkence çıktım. Hem **yer** bulamamaktan korkuyordum, hem **de havayı görmek** istiyordum. İsmet Paşa **henüz** evdeydi. Yemekten sonra biraz dinlenecek, toplantıya öyle gidecekti. Gerçi kalp rahatsızlığı geçmişti ama, doktoru gene de, dikkat etmesini istiyordu. Mecliste dinleyiciler, yerlerini saat 13'den itibaren almaya başlamışlardı ve 14'te her taraf doluydu. Ben, bası nlocasında, gazeteci arkadaşlarla beraberdim. Gelenleri, gidenleri seyrediyor, kendi aramızda hep olduğu gibi ve kendi aramızdaki tâbirle "matrağımızı geçiyor duk".

Dinleyicilerin ilk alkışı, M.B.K. üyelerine oldu. Bunlardan üniformalı bulunanlar hemen tanındılar ve coşkun bir şekilde alkışlandılar. İkinci alkış salvosu, İsmet Paşa salona dahil olunca koptu. C.H.P. Genel Başkanına M.B.K.' nin basın sözcüsü Baha Vefa Karatay yol gösteriyordu. İsmet Paşa içeri girince, baktık, pişkin Kasım Gülek ona doğru seğirtti.Etraftakileri omuzladı, İsmet Paşanın yanı başına sokuldu. Foto muhabirleri gülümsediler, ama inatlarına o an flâşlarını parlatmadılar. Zira bu, Kasım Güleğin beylik numaralarından biriydi. İsmet Paşa pişkin politikacıya hiç yüz vermedi. Buna rağmen Gülek, İsmet Paşayı kendi yanına oturtmak istiyordu. İsmet Paşa, yanındaki İsmail Rüştü Aksalla birlikte yürüdü. Zaten Karatay da kendisine başka bir yeri, M.B.K. üyelerinin işgal ettikleri ön blokun hemen sağına, yani Başkanlık kürsüsünün soluna gelen sıraların ilkini işaret ediyordu. Aksal, İsmet Paşa oturduktan sonra Genel Başkanının yanından ayrıldı ve âdeti veçhile mütevazi, gidip arka sıralardan birine yerleşti, İsmet Paşanın yanına ise Hikmet Kümbetlioğlu geçti.

Günün büyük heyecanı, yemin töreni sırasında, kâtip "İsmet İnönü" adını okuyunca başladı. Binanın heybetli salonunu iğne atsan yere düşmiyecek şekilde dolduran kadınlı erkekli, sivilli askerli muazzam kalabalık bir anda dal-

galandı ve emsaline az rastlanan bir alkış tufanı tahta kaplı duvarlarda bomba gibi patladı. Pek çok kimse ayağa kalkmış, öyle alkışlıyordu. Göz yaşlarını tutamıyanlar kadınlardan ibaret değildi. Avuçlar patlatılırcasına çırpılıyordu. Görülmemiş bir heyecan, herkese hâkimdi.

İsmet Paşa, ismi okunduğunda, cebinden yemin metni yazılı kartı çıkardı, kendine mahsus yürüyüşüyle merdivenlere doğru ilerledi. Tezahürat bütün şiddeti ile, daha doğrusu bütün haşmeti ile devam ediyordu. İsmet Paşa basamakları yavaş adımlarla çıktı, mikrofonun önüne geldi. Alkışlar son haddindeydi. Cumhurbaşkanlığı locasının yanındaki locaya çıkmış bulunan M.B.K.'nin genç ihtilâlcileri Türk Demokrasisinin bu 1 numaralı mücahidini coşkun şekilde selâmlıyorlardı. Ağlıyanlar artmıştı. Salon sesten yıkılacak haldeydi. İsmet Paşa bir an durdu, tezahüratın dinmesini bekledi. Fakat tezahüratın sonu geleceğe benzemiyordu. İsmet Paşa başı ile selâm verdi. Dinleyiciler arasında biri "Çok şükür, Allah bu günleri de gösterdi Paşam" diye haykırdı. Bu, alkışları büsbütün arttırdı. Sükunet ancak bundan sonra, İsmet Paşa gözlüklerini takıp tok ve biraz boğuk sesi ile elindeki karttan Temsilciler Meclisi üyelerine ait yemini okumağa başladığında, o da yavaş yavaş avdet etti. İsmet Paşa şöyle diyordu:

"— Yurdun bağımsızlığı ve bütünlüğü, milletin egemenliği ve mutluluğu, hukuk devleti, demokrasi ve insan hakları ilkeleri uğrunda bütün gücümle çalışacağım. Adalet ve ahlâk esaslarına bağlılıktan ve yeni anayasayı demokratik ve lâik Cumhuriyet esaslarına göre kısa zamanda hazırlamak ve iktidarı yeni meclise devretmek ülküsünden ayrılmıyacağım. Bunun için şerefim, namusum ve bütün mukaddesatım üzerine' and içerim."

İsmet Paşa "And içerim" kelimelerini henüz tamamlamamıştı ki birincisinden çok daha kuvvetli bir yeni alkış salvosu yeni Meclis binasını şık duvarlarım tekrar sarstı. Bu sefer, hemen herkes ayakta idi. İsmet Paşa, on ay evvel Demokrat külhanbeylerin kaba kuvvetiyle indirildiği Millet Kürsüsünde tekrar, millet temsilcilerinin ve halkın derin sevgisinin tezahürlerini seyrediyordu. Salonda sanki bir kıyamet kopmaktaydı. İsmet Paşa gözlüklerini çıkardı, meşin kılıfına koyarak bunu ceketinin sol yan cebine soktu. Başıyla bir defa daha selâm verdi. Dinleyiciler artık tutulmaz haldeydiler. Üst sıralardan ihtilâl arefesinin ve sonrasının meşhur tezahüratı, bilinen temposuyla yükseldi: "Ya.. Ya.. Ya.. Şa.. Şa.. Şa.. İsmet Paşa çok yaşa!." Tempoya bütün salon katılmakta gecikmedi. M.B.K. üyeleri, çoğu ayakta, hâlâ ve şiddetle alkışlıyorlardı. İsmet Paşa basamakları yavaş yavaş indi, dinmeyen tezahürat arasında yerine oturdu. Alkışların sönmesi için kâtibin, İnönüden sonra yemin etmesi gereken üyenin adını okuması icap etti. İnönünün yerine oturmasıyla birlikte salon âdeta boşaldı.

O akşam, telefonla hatırını ve nasıl olduğunu soran bir dostuna İsmet Paşa:

"— Ooo, çok iyiyim, çok keyifliyim.." cevabını verdi.

Asker, mızıka, bayrak bizde ve çok yerde halkı heyecanlandırır, coşturur. İsmet Paşaya gelince, daima bu çapta olmasa bile, o da her zaman askeri ve sivili, vatandaşların sevgi tezahüratım çeker. Bunun oyla hiç bir ilgisi yoktur. İsmet Paşaya öyle yerlerde öyle tezahürat yapılmıştır ki sonra oralardan C.H.P.'ye pek az oy çıktığında çok insan -fakat hiç bir zaman kayınvaldem değil; o, bunu en iyi anlamış kimsedir- şaşmıştır.

Ancak 1961 yılının 6 Ocağında Ankarada gördüğüm bayram havası askerin, mızıkanın ve bayrağın neticesi değildi, İsmet Paşaya yapılan, anlattığım tezahürat da sadece İsmet Paşanın şahsan ilgilendirmiyordu. Kurucu Meclis, halkın nazarında, sivil idarenin geri gelmesiydi. Yedi ay içinde askerî idare, en iyi niyeti taşısa dahi, tabiatının icabı olarak memleket çapında bir sıkıntının sebebini teşkil etmişti. Vatandaş bunalmıştı. Vatandaş, aslında hiç sebebi yokken, devrilen idareyi bile arar olmuştu. Bu, benim inancım, işlemesi ne kadar aksak da olsa, demokratik rejime türk halkının alışmış bulunmasının neticesidir ve tabii gene benim inancım, bundan dolayıdır ki Türkiyede otoriter bir idare kurma hevesleri, önünde sonunda o heveslerin sahiplerini hep hüsrana götürecektir. O 6 Ocakta, Meclisin salonunu dolduran alkışlar o gün ve daha sonraları, bende hep bu kanaati uyandırmıştır.

Kurucu Meclis elbette ki, aslında da bir büyük merhaleydi. Fakat İsmet Paşanın 1961 seçimlerinden sonra Başbakan oluşuna kadar normal bir sivil idarenin Türkiyede işlediğini iddia etmek imkânı yoktur. Kurucu Meclisin a-

çılmasının arefesinde atılan adımın mânasını daha iyi belirtmek için Hükümet, 4 Ocakta istifasını Cemal Gürsele verdi. İstifada "Demokratik gelişmemizin yeni bir safhaya girmesi dolayısıyla" Devlet Başkanına bir hareket serbestisinin verilmek istendiği belirtiliyordu. Bu, Gürsel tarafından da arzulanmaktaydı. Zira İhtilâlin başı, İhtilâlin ilk günü yapılan ve sonra acısı uzun süre çekilen bir hatanın tamirinde biraz daha ileri gitmek, parti mensuplarına Kabinede de yer vermek istiyordu. Niyet iki C.H.P.'liyi ve bir C.K.M.P.'liyi Hükümete almaktı. Turhan Feyzioğlu Millî Eğitim Bakanlığı için düşünülüyordu. Cihat Baban Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı için.. Komiteciler "ministrable" adam olarak CKM.P.'den de Ahmet Tahtakılıçı gözlerine kestirmişlerdi. Bu husus İsmet Paşaya duyuruldu. İsmet Paşa, partisi mensuplarının Hükümete girmelerinde hiç bir mahzur görmediğini bildirdi. Buna mukabil, benim duyduğum, Osman Bölükbaşı bir C.K.M.P.'li Bakan bulunmasını istememiş. Kısa bir süre sonra Bütçenin görüşülmesi Kurucu Mecliste başlanıp da Bölükbaşı bir Muhalefet Lideri pozunu takındığında bunun sebebi ortaya çıktı. C.K.M.P.'nin Başkanı ortalığa öyle bir hava vermek istiyordu ki sanki iktidarda bulunan C.H.P. idi, kendisi de Muhalefeti temsil ediyordu. Eh, seçim günü geldiğinde C.H.P.'nin karşısında olanlar tutacaklar, C.K.M.P.'ye oy vereceklerdi. Ancak Bölükbaşnın bu hesabı, sonradan, maalesef doğrulanamayacaktır.

Gürsel yeni kabineyi bir gün içinde, 5 Ocakta ilân etti. Üç partili Bakan Hükümete girmiş, böylece rejimin ilk koalisyon hükümeti kurulmuştu. Fakat bu Hükümet ne istikrarlı, ne de sağlam oldu. Tam bir ay sonra, 4 Şubatta, Gürsel ilk değişikliği yaptı: Kendisinden kurtulun - mak istenilen ekzantrik Muharrem Kızıloğlunu İçişleri Bakanlığından alıp sadece gösterişi bulunan bir Başbakan Yardımcılığına getirdi, içişlerini de briç arkadaşı Nasır Zeytinoğluna verdi. Zeytinoğlu kısa zamanda, gelenin gideni arattığı sözünün büyük doğruluyucusu olacaktır. Fakat Hükümetteki sansasyon, Turhan Feyzioğlunun Millî Eğitim Bakanlığından istifasıyla doğdu. İstifasında Feyzioğlu, Kurucu Meclisteki görevini daha iyi yapabilmek için Millî Eğitim Bakanlığını bıraktığını söylüyordu. Şubatın 6'smda cebine bu istifanameyi koydu,Çankayaya çıktı, Gürseli gördü ve ondan, affedilmesini istedi. Kendi partisinin idarecilerine haber vermeden. İsmail Rüştü Aksalın bundan dolayı kendisine serzenişte bulunduğunu, "Yahu Turhan, insan bir haber verir" dediğini hatırlıyorum.

Feyzioğlunun istifasının sebebi neydi? Feyzioğlu, kendisine has zekâsı ve hesaplarıyla 147'ler Meselesini halletmek için Millî Eğitim Bakanlığını kabul etmişti. Kurucu Meclis hazırlanırken havada böyle bir ihtimal vardı. Gerçi M.B.K. bir değişikliği kanunlaştırmamış, teşriî hakkın bu meclise devrinin arefesinde hazırladığı -ve çoğu falso- "ekspres kanunlar"ın arasına bunu sokmamıştı ama Turhan Feyzioğlu ihtilâlcileri doğru yola itebileceğine inanıyordu. Bana, Feyzioğlunun ümidini kaybetmesine sebep olan hadiseyi anlatmışlardır. Feyzioğlu, bakmış ki iş bir türlü çıkmıyor, Komiteye gidip bu meseleyi bağlamayı kararlaştırmış. Koltuğunda dosyaları, Komiteye gitmiş. Komite, bütün heybetiyle hazır. Millî Eğitim Bakanı olarak Feyzioğlu hadiseyi anlatmış, görüşlerini söylemiş, üniversitelerdeki havayı nakletmiş. Sanırım, Komiteye Başkanlık eden Sezai Okanmış. Fakat belki de, bir başkası.. Başkan, Feyzioğlu konuşmasını tamamlayınca demiş ki:

"— Siz şimdi dışarı çıkınız. Biz burada, aramızda, meseleyi görüşürüz.."

Feyzioğlu buna şaşmış. Kendi yanında konuşsalar ve bir karara müştereken varılsa ya.. Ama, hayır. Komite buna lüzum görmemiş. Zaten karar da aleyhte çıkmış. O zaman Turhan Feyzioğlu, Hükümetin filan bir oyuncak sayıldığını, iplerin Komite elinde kaldığını farketmiş ve Bakanlıktan ayrılma kararım vermiş.

Kurucu Meclis de, buna yakın bir statüdeydi. Tekrar ediyorum, bu, sivil demokratik idareye geçişte çok önemli bir merhale teşkil etmiştir. Ama memleket, Kurucu Meclisin görev süresi boyunca bu meclisin denetlemesi altında idare edilmemiştir. Halbuki çok kimse Kurucu Meclisi gerçek bir parlâmento saymış ve orada C.H.P. tam çoğunlukta bulunduğu için -222 C.H.P.'li, 25 C.K.M.P.'li ve 25 bağımsız vardı- o devrenin, hatta bütün 1960-61 devresinin sorumluluğunu ona yüklemiştir. İşin daha da komik bir tarafı olmuştur. Kötülüklerin sorumlusu C.H.P. sayılmış, fakat iyi işlerin M.B.K. tarafından yapıldığı yayılmıştır.

O günler memleket asıl, yeni partilerin kurulması hazırlıklarını ilgiyle takip ediyordu. Tabii gözler, boş kaldığı düşünülen D.P. oylarında, yani D.P.'li kütledeydi. İktidar, yeni partilerin kurulması için bir mühlet koymuştu ve

bu mühlet 13 Şubatta bitiyordu. Hazırlıklara ilk başlayanlar, eski Hür. P.'den olup da C.H.P. ye geçmemiş bulunanlardır. Fakat bunlar politika sanatkârı olmaktan ziyade laklakiyatta mahir kimselerden teşekkül ettiği için onların çalışması uzadı, uzadı, uzadı ve doğrusu istenilirse, Gürselin bütün desteğine rağmen partileri ölü doğdu. Bunlar, Menderesçi değillerdi. Öyle görünmeyi kabul etmeyecek kadar da haysiyetliydiler. Ama, istedikleri oylar D.P.'nin oylarıydı. Diğer taraftan, İhtilâle de sahiden bağlıydılar. Yani, iki cami arasında binamazdılar ve zaten öyle de kaldılar. Buna mukabil bir başka hareket, Ocak ayında gelişti. Eski Genel Kurmay Başkanı Ragıp Gümüşpala, üzerinde eski Demokratların gözü bulunan bir adamdı. Partilerini ona kurdurabilirlerse, bunlar, güvenlik içinde gelişebilecekleri inanandaydılar. Aralarında Eminsulardan "asker" de alacaklar ve bunları, Gümüşpalayla birlikte paratoner gibi kullanacaklardı. Günü geldiğinde bunlardan kurtulmanın zor olmayacağı, o günler eski Demokratların inancıydı. ,

Gümüşpalayı o çevrenin eline düşüren, Cemal Gürselin bir hatası, daha doğrusu hissi davranışı oldu. İsmet Paşa bir vasıtayla Gürsele, eski Genel Kurmay Başkanının kontenjandan Kurucu Meclise sokulması tavsiyesini ulaştırdı. Bu tavsiyeyi yaparken İsmet Paşa Gümüşpalanın bir Adalet Partisi kuracağını, onun gelişeceğini, iktidarı alacağını tabii düşünmüyordu bile. İsmet Paşanın düşüncesi, İhtilâlin bir Genel Kurmay Başkanının bu şekilde "onore edilmesinin iyi ve doğru olacağıydı. Fakat Gürsel, sanırım hissî bir sebepten, belki de Komite arkadaşlarının tesiriyle bunu yapmadı.

11 Şubat günü, Ankarada altı parti valiliğe başvurarak kurulduklarını resmen bildirdiler. Bunların beş tanesi bir takım fasa-fiso partilerdi. Fakat altıncısı Adalet Partisi adını taşıyordu ve baş kurucusu Ragıp Gümüşpalaydı. Mühletin son günü ise beş partinin kurucuları daha, dilekçelerini valiye veriyorlardı. Bu beş partinin biri Yeni Türkiye Partisiydi ve onur baş kurucusu Ekrem Alicandı.

Gelecek Yazı

Sakin bir devre

METİN TOKER'in 3 kitabı

Türkiyede üç kitap, yayınlandıkları an satış rekoru kırarak "Best Seller" oldular.

1 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT I**
(1954-1957 DEVRESİ)

2 **RUS GELDİ AŞKA-RUSUN AŞKI BAŞKA**
(Hiç bir eser Sovyetler Birliği denen alemi bu kadar güzel ve tarafsız anlatmamıştır.)

3 **İSMET PAŞAYLA 10 YIL - CİLT II**
(1957-1960 DEVRESİ)

bu kitapları siz okudunuz mu?

AKİS YAYINLARI

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Kuruluşlar

Üçlerin derdi

Geçtiğimiz hafta Ankara, resmî yetkililerin "çok önemli" diye niteledikleri bir toplantıya sahne oldu. Haftayı baştanbaşa dolduran bu, sözde "çok önemli" olay, Türkiye, İran ve Pakistanın ortaklaşa kurdukları ve kalkınmada yardımcı olacağına belbağladıkları "Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği" teşkilâtının Bakanlar seviyesindeki toplantısıydı.

Orta Doğunun, ayni zamanda CENTO'nun da üyesi bulunan üç müslüman ülke -Türkiye, İran, Pakistan-, ekonomik geri kalmışlıklarının baskısı altında akıllarına gelen her yolu deneyecek bir noktaya gelmişlerdir. Araplar kendi aralarında bir "Arap ülkeleri Ortak Pazarı" kurmuşlardır. Sosyalist ülkeler, COMECOM ile kendi başlarının çaresini bulduklarını sanmaktadırlar. Avrupalı ülkelerden altı tanesi ise birleşerek, "Avrupa Ortak Pazarını kurmuşlardır. Orta Doğunun üç müslüman ve geri kalmış ülkesinin, bir ortak pazar olmasa bile, benzeri bir örgüt içinde birleşmelerine elbette ki kimse engel olamazdı. İşte onlar da bugün, kendi aralarında birleşerek, "Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği adı allında bir örgüt kurma yoluna gitmiş bulunmaktadırlar.

Geçtiğimiz hafta içinde gerçekleşen ve yetkililerin "çok önemli" diye niteledikleri toplantının birkaç yıllık bir geçmişi vardır. Pakistan Devlet Başkanı Eyüp Han, uzun süredenberi böyle bir fikrin ve akımın öncülüğünü yapmaktan kendini alamamaktaydı. Nihayet, 1964 yılında İstanbula kadar gelerek, Boğazın dinlendirici havası içinde, bu konuyu, Türkiye Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ve İran Şahı Rıza Pehlevî ile görüşmeyi istemek zorunda kaldı. Çneriyi duyan Türkiye Cumhurbaşkanı ve İran Şahı, isabetine inanarak, İstanbulda toplanmayı kabul ettiler. Krallara yaraşır bir tören içinde ortaya atılan sorun, enine-boyuna tartışıldı. Sonunda da önemli bir bildiri yayınlandı. Böylece, "Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği" teşkilâtlı, ortak bildiri niteliğindeki bir manifesto ile, dünya kamuoyuna duyurulmuş oluyordu. Bu çok yüksek seviyedeki, toplantıdan sonra başkaları, her üç ülkenin yet kili uzmanlarının, kuruluşla ilgili başlıca sorunları daha yakından incelemeleri gereği üzerinde ısrarla durarak, kendi ikametgâhlarına doğru yola çıktılar.

O günlerde, türk basınında, böyle bir kuruluşun çok uzaklara gidemiyeceğine dair bir takım yazıların çıktığını hatırlayanlar bulunacaktır. Üç yoksul ülkenin birbirine ne gibi şeyler satabileceğini, nasıl yardımcı olabileceğini olanca ciddiyetiyle düşünen kimselerin sayısı az değildi.

K.C.D. toplantısında, bakanlar
Havanda su dövenler

Cılız teşebbüsler'

Aradan geçen üç yıla yaklaşık süre, bu endişelerin gereği gibi giderilemediğine işaret sayılacak birçok olayın ortaya çıkmasına fırsat olmuştur. Örneğin, ortaya atılmış bulunan dev projelerden gerçekleşme ihtimali bulunanı hemen hemen yok gibidir. Gerçekleşmiş olanı ise, bir tek kelime ile, yoktur. Resmi kaynaklara inanmak gerekirse, ileri sürülen ortaklaşa deniz nakliyatı işi, büyük ciddiyetle ele alınan konu olmuştur. Bu konuda bile, bir yandan amerikalı armatörlerin oyunları, öte yandan üç ülkenin yetersizliği, olumlu bir sonuç alınmasına imkân vermemiştir. Örneğin, başından bugüne kadar geçen sürede, sadece iki Pakistan şilebi Türkiye limanlarına gelebilmiş, buna karşılık, bir tek türk şilebi de Pakistan limanlarında arz-ı endam edebilmiştir. İşte, hepsi bundan ibarettir. Merkezi Tahranda olmak üzere, Kültürel İş birliği Enstitüsü kurulmuş, büyük törenlerle Türkiyede de bu kuruluşun bir şubesi açılmıştır. Bir de, yine merkezi Tahranda bulunan Ortak Ticaret ve Sanayi Odalarının kurulması gibi olumlu bir olay mevcuttur. Üç ülkenin tacirlerinin yakından bilinen komünizm korkularının böyle bir acelecilikte rolü olduğunu gizlemeye imkân yoksa da, bu kuruluşun tacriler arasındaki işbirliğinin başlangıç döneminde yararlar sağlaması beklenebilir.

Bu çok cılız ve anmağa değmeyecek nitelikteki başarıların dışında, "Kalkınma için Bölgesel İşbirliği" teşkilâtının başka bir faydasını saymak mümkün değildir. Buna rağmen, Teşkilâtın en yüksek kademelerinden sayılan Bakanlar Konseyi, altıncı toplantısını yapmak üzere, geçen hafta Türkiye Başkentini seçmiştir. Pakistan Dışişleri Bakanı Şerifiddin Pirzade -ile İran Dışişleri Bakanı Arşidir Zahidi, Türkiye Dışişleri Bakam İhsan Sabrı Çağlayangilin çağrılısı olarak Ankaraya gelmişlerdir. Parlak tören-

lerle ve Başbakan Süleyman Demirelin çok yakından bilinen nutuklarıyla açılan Bakanlar Konseyi bir takım çalışmalara girmiş görünmek için gerekeni yapmıştır. Ankara basınına bakılarak bir yargıya varmak istenilirse, şu sonuca varmak mümkündür: Aynı zamanda İran Şahının eski damadı olan ve yeniden Dışişleri Bakanlığına getirilmesinin, Şahın kızı ile evliliğin yenilenmesi anlamına geleceğinen inanan dedikodular, öteki bütün haberlerin önüne geçmiş bulunmaktadır. Birbirini, izleyen ziyafetlere, Çankaya daki Dışişleri Köşkünde Çağlayangilin yemeğinde Zahidinin yaptığı en yeni moda danslarla kordiplomatiğe mensup hanımlar arasındaki başarısına gazetelerin ayırdığı yer oldukça geniştir.

İki günlük, son derece yorucu bir çalışmadan sonra, Zahidi Konyaya doğru, Pirzade de İstanbula doğru yola çıkmışlardır!.. Haklarında tamamlayıcı bilgi almak -ne yazık ki- mümkün olmamıştır.

İyiniyet gösterileri

Ekonomik geri kalmışlıktan birbirinden farksız ve birbirini ekonomik alanda tamamlamalarına imkân bulunmayan bu üç Orta Doğu ülkesinin işbirliği, iyiniyet dileklerinin dışında, başarıya ulaşması zor bir teşebbüstür. Üç yılın muhasebesi, bu gerçeği bir kere daha gözler önüne koymuştur. Hepsi de kalkınma krizi içinde bulunan bu üç ülke, yapılması gereken her türlü yatırıma en kabiliyetli adayın kendisi olduğu noktasında en küçük bir tereddüt dahi göstermemektedir. Önemlice bir yatırım projesi ortaya atılsa, her üç aday birden ortaya çıkmakta ve asıl konu, sonu gelmez tartışmalar içinde, bazı kereler unutulmaktadır da... CENTO üyesi bulunan her üç ülke de, bu yeni kuruluşa büyük umutlar bağlamak isterken, eldeki imkânların yetersizliğini görmezlikten gelmektedirler. Stratejik önemin Orta Doğuyu terketmesinden sonra, dışardan büyük yardım umutları da azalınca, üç yoksul ülkenin, en umutsuz kapıları dahi çalmasını tabiî karşılayanlar varsa da, bunu beklenen sonucu vereceği konusunda iyimserliğe kapılmak ayni derecede kolay olmamaktadır.

Görüşmelerin sonunda, geleneğe uyularak, benzerlerine göre hayli uzun sayılması gereken bir ortak bildiri yayınlanmıştır. Ortak bildiri, küçük farklarla, açış nutuklarının havasım taşımaktadır. Başbakan Demirel ile üç Dışişleri Bakanının söylediği "kardeşlik", "nurlu gelecekler" ve "yakın zamanda kalkınma" sözlerini teknik bir hava içinde hemen hemen aynen tekrar eden ortak bildiri, mevcut umutsuzluğu gidermede büyük bir rol oynayamamıştır.

"Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği" teşkilâtı, üyesi bulunan üç ülkenin ve yerleşmiş bulundukları Orta Doğunun alt-yapı şartları değişmedikçe bir süre daha suni bir kuruluş olma niteliğini muhafaza edecektir. Ankarayı geçen hafta boyunca meşgul eden "Altıncı Bakanlar Konseyi"ni yenileri izleyecek ve elde edilecek en küçük başarı bile, üç ülkenin mensupların mutlu kılmaya yetecektir! Şu anda, böyle bir ihtimale inananların sayısının hayli az olduğunu belirtmekte yine de fayda vardır.

GEÇEN HAFTA İKTİSAT DÜNYASINDA

LONDRA — İngiltere Maliye Bakanı James Callaghan, Avam Kamarasında yaptığı bir konuşmada, "İngilterenin kanaatine göre, altın fiyatının artırılması likiditeler meselesini tatmin edici bir şekilde halletmeyecektir" demiştir. Bakana göre, böyle bir artış gerek İngilterenin, gerekse dünyanın menfaatlarına zarar verecek, ayni zamanda Batı Avrupanın mali meseleleri ile milletlerarası likiditeler meselesini halletmiyecektir. Bu tedbir, ancak, maksatlı olarak altın stoku yapmış ülkelerin İşine yarayabilecektir. Fransa Millî Meclis Başkam Maurice Schumann'ın, "Altının değerinin değiştirilmesinin, İngiltereye Ortak Pazara girme imkânı sağlayacağı" hakkında sözlerini hatırlatan bir milletvekiline verdiği cevapta Callaghan, Schumann'ın Fransız Hükümeti adına konuşmadığını, sözlerinin sadece şahsî görüşlerini aksettirdiğini belirtmiş; ayrıca Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya ve Amerika Maliye Bakanlarının İngilterede yapacakları toplantıda, Iskonto hadleri konusunda bir anlaşmaya varmaya çalışacaklarını söyleyerek, "Dünyanın muhtaç olduğu şey, faiz hadleri konusunda milletlerarası bir silâhsızlanma derecesine varabilmekten ibarettir" demiştir. Callaghan, bununla beraber, "bu toplantıya katılanlardan biri isterse, altının değeri ve milletlerarası likiditeler meselesinin de ele alınabileceğini" ilâve etmiştir.

LONDRA — Beş ülke Maliye Bakanlarının Londrada yaptıkları toplantıdan sonra İngiltere Maliye Bakanlığı şu bildiriyi yayınlamıştır: "Fransa. Almanya, İtalya, İngiltere ve Amerikalı Bakanlar, 21 ve 22 Ocak günleri, İngiltere Maliye Bakanlığında yaptıktan toplantılarda, ülkelerinin para ve iktisat politikalarının milletlerarası tesirlerini incelemişlerdir. Bakanlar, geçmişte, dahili enflâsyonist tazyikleri mutedil hale getirmeye yarayan para ve kredi tahditleri koymuş olan ve bu toplantılarda temsil edilen bazı ülkelerin, şimdi bu tahditleri hafifletmek amacıyla aldıktan bazı tedbirleri uygun karşılamışlar ve gerek dünya iktisadi durumu ve gerekse kendi ekonomilerinin gelişmesinin ışığı altında bu hafifletici tedbirlerin artırılmasının uygun olacağına karar vermişlerdir. Şimdiki durumun yarattığı para siyasetlerinin, bu beş ülkenin herbirinde mevcut farklı şartlara uydurulması zorunluğu da kabul edilmiştir. Bakanlar, kendi sorumlulukları çerçevesinde, faiz hadlerinin en aşağı seviyeye indirilmesine imkân vermek üzere, işbirliği yapmayı ortak amaç edinmişlerdir. Toplantıda bundan başka bir konu ele alınmamıştır."

BUNLAR DA OLDU

Batı Avrupa

Yerlerinde sayanlar

Sovyet Devlet Başkanı Nikolay Podgorninin Romaya yaptığı ziyaret sağcı kuruluşların önlerine her gelen yere yerleştirdikleri bombaların gürültülü patlamaları arasında sürüp giderken, geçen hafta, Pariste de belki bu kadar gürültüye yol açmayan, fakat çok daha önemli bazı toplantılar oluyordu. Bu toplantılarda karşı karşıya gelenler, İngiliz ve Fransız devlet adamlarıydı. Tartışılan konu da, İngilterenin Ortak Pazara girmesi konusuydu.

Başkan de Gaulle'ün Ortak Pazarın kapısını 1963 yılında pek de nazik olmayan bir biçimde İngilterenin suratına kapamasından sonra İngiliz Başbakanı Wilson'm Parise kadar giderek bu konuda yeni bir denemeye girişmesinin, elbette bir nedeni olmalıdır. Hele İngiliz Başbakanının muhalefet sıralarında olduğu gibi iktidarının ilk günlerinde de ülkesinin Ortak Pazara girmesine pek taraftar olmadığı düşünülürse, bu nedenin önemi daha kolay anlaşılabilir. Bazılarına göre Wilson'ın son günlerde bu konuda fikir değiştirmesinin başlıca amacı, bir politika manevrası yapmaktır. Bilindiği gibi, Muhafazakâr Parti içinde olduğu kadar İşçi Partisinin bazı kanatlarında da İngilterenin Ortak Pazara katılması yolunda bir akım vardır ve bu akıma kayıtsız kaldığı sürece Wilson yalnızlığa düşmekten kurtulamayacaktır. Bazılarına göre de, İngiliz Başbakanı son yıllarda İngiltereye akan amerikan sermayesinin bütün ingiliz ekonomisini amerikan deneti altına koymasından korkmaktadır. Gerçekten, ingiliz parasının da son yıllarda ancak amerikan desteğile ayakta durduğu gözönüne alınırsa, ekonomik bakımdan Birleşik Amerikaya bu kadar bağlılık Wilson için hiç de iç açıcı olmasa gerektir. Nitekim Wilson, Başkan de Gaulle'le görüşmeden önce Avrupa Konseyinde yaptığı bir konuşmada, İngilteredeki amerikan sermayesinden acı acı şikâyet etmiş ve ekonomik bağımsızlığın ancak Avrupanın ortak çabalarıyla kazanılabileceğini söylemiştir. Bunun Başkan de Gaulle'ün kulağına hoş gelen bir nağme olduğundan şüphe edilemez.

Ancak, Başbakan Wilson'ı de Gaulle'ün ayağına kadar gitmeye zorlayan asıl neden, İşçi liderin İngiliz ekonomisinde yapmak istediği devrimdir. İngiliz Devletler Topluluğunda hazır bir pazar bulmanın verdiği rahatlık içinde, İngiliz endüstrisi son yıllarda büyük bir hareketsizliğe düşmüştür. Wilson, eğer Ortak Pazara girilirse, bunun İngiliz endüstrisine yeni pazarlar açmaktan başka, endüstricileri daha verimli çalışmaya zorlayacağını da hesaplamaktadır.

Pahalı Yarış

Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasındaki uzay yarışı, geride bıraktığımız haftanın sonunda, bilinen ilk kurbanlarını vermiş bulunuyor. Amerikalı uzay adamlarından Yarbay Virgil Grisson, Yarbay Edward White ve Binbaşı Roger B. Chaffee, kaderin garip bir tecellisi olarak uzayda değil, fakat yerde yaptıkları bir deney sırasında ve kapsüllerinde çıkan bir yangın sonucunda, hayatlarının en güzel çağlarında dünyaya gözlerini yummuşlardır. Bu acıklı olayın yeryüzünde yaşayan her insanın yüreğinde acı bir burukluk yarattığından şüphe edilemez.

Belki, bu üç amerikan havacı uzay yarışına çıkan insanlığın verdiği ilk kurbanlar değillerdir. Belki bundan önce başka ülkelerde yapılan denemeler sırasında, kulağımıza gelmeyen başka acıklı olaylar da olmuştur. Bunu kesinlikle bilecek durumda değiliz. Fakat şurası kesinlikle söylenebilir ki, eğer üç amerikan uzay adamı bu korku verici yarışın ilk kurbanı değillerse bile, mutlaka son kurbanları da değillerdir. Yarış ilerledikçe, çıkılan yükseklikler başdöndürücü uzaklıklara ulaştıkça, Grisson, White ve Chaffee'yi yerde, ya da uzayda izleyecek mutlaka başka kurbanlar da olacaktır. Bundan şüphe edilmemelidir.

Uzayın yapısını, yıldızların ve uyduların esrarını aydınlatacak bilim susuzluğunu anlamıyor değiliz. Fakat insanoğlu, teknolojinin bugün ulaştığı gelişme noktasında değilse bile, yarın ulaşacağı noktada, bu susuzluğu insan hayatını tehlikeye düşürmeden mutlaka giderecek yeterliğe erişecektir. Dünya kamu oyunu oyalamak için söylenen sözler ne olursa olsun, biz bugünkü yarışı bilgi susuzluğunun çok ötesinde, yeryüzündeki üstünlük çekişmesinin uzaya da aktarılması olarak görüyor, bu uğurda dökülen milyarlarca liraya, verilen ve verilecek kurbanlara acımaktan kendimizi alamıyoruz.

Amerikan ve sovyet yöneticileri aya ilk gidecek ülkenin yeryüzünde büyük bir kuvvet ve itibar kazanacağım, bunun kendi siyaset düzenleri için eşi görülmemiş bir reklam olacağını düşünebilirler. Fakat dünya kamu oyu için onlara bu düşüncelerinin doğru olmadığını duyurmak zamanı artık gelmiştir. Dünyadaki insanların dörtte üçü insanlığa yakışmayan şartlar altında yaşarken; hastalık, açlık ve bilgisizlik bu mutsuz dörtte üçün arasında kol gezerken; hattâ bırakınız bu dörtte üçü, amerikan ve sovyet uluslarının bir kısmı bile daha iyi bir hayat için çırpınıp dururken bir üstünlük gösterisi için milyarlar dökmek israftan, akıntıya kürek çekmekten başka birşey olabilir mi?

Bir türk atasözü "bir musibet bin nasihatten yeğdir" der. Üç genç amerikalı uzay adamının ölümü, artık herkes için gözaçıcı bir olay olmalıdır. Uzayın bilinmeyenlerini çözmek için paranın ve insan hayatının en büyük dikkatle kullanılacağı bir uluslararası işbirliğine gidilmeli, uzayın fethi hem para, hem de insan hayatı kaybından başka birşeye yaramayan bir anlamsız üstünlük yarışı olmaktan çıkarmalıdır. Eğer ölümlerile bütün dünyaya bu gerçeği gösterebilirlerse, Grisson, White ve Chaffee'yi insanlığa büyük hizmetleri geçen insanlar Üstesinde en başa almalıyız.

GEÇEN HAFTA DÜNYADA

DOĞU - BATI — Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasındaki uzay yarışı geçtiğimiz hafta sonunda ilk bilinen kurbanlarım verirken, öteyandan amerikan, İngiliz ve sovyet temsilcileri de, Moskovada, uzayın uluslararası çatışma konusu olmaması ve yalnızca barışçı amaçlarla kullanılması amacıyla yeni bir anlaşma imzalıyorlardı. Bu anlaşmanın imzalanmasından bir gün sonra Londra ve Washingtonda da törenler yapılmış ve içlerinde Türkiye de bulunan yüze yakın ülke anlaşmanın altına imzalarım koymuşlardır. Yapılması Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun son toplantılarında kararlaştırılan ve taslağı orada hazırlanan bu anlaşma gereğince uzaya her türlü çekirdekli silâhın sokulması yasaklanmakta ve uzayın ancak bütün ülkelerin yararına kullanılabileceği, hiçbir devletin ne uzay, ne de gidilecek yıldızlarda tekelci egemenlik iddiasında bulunamayacağı belirtilmektedir. 1963 çekirdekli denemeleri yasaklama anlaşmasının yapıldığı Spiridonov Sarayında imzalanan bu yeni anlaşmaya Fransa, Çin Halk Cumhuriyeti ve Arnavutluğun katılmaları beklenmiyor. Hatırlanacağı üzere, kendi başlarına bir çekirdekli güç sahibi olmaya çalışan Fransa ile Çin Halk Cumhuriyeti, 1963 anlaşmasına da katılmamışlardı.

ENDONEZYA — Geride bıraktığımız hafta içinde Endonezyada bütün çanlar Başkan Sukarno için çalmaya başlamıştır. Geçen yıl iktidara iyice yerleşen General Suharto, bilindiği gibi, Endonezyada orduya ve sağcılara dayanan yeni bir düzen kurarken halkın büyük bir bölümünce hâlâ ulusal kahraman sayılan Başkan Sukarnoya dokunmamış, yalnızca Başkanın 1965 darbe denemesine adları karışan yakınlarını temizlemekle yetinmişti. Fakat 1966 yılının ortalarından başlayarak, sağcı öğrenciler, bu denemenin tertipçileri arasında Başkan Sukarnonun da bulunduğunu ve bu bakımdan iş başından uzaklaştırılması gerektiğini ileri sürmeye koyulmuşlardır. Öğrencilerin ve öteki sağcı kuruluşların gittikçe artan baskısına dayanamayan General Suharto, geçen hafta, Başkan Sukarnodan istifa etmesini istemiştir. Fakat, ortalıktaki belirtiler, Başkanın oturduğu koltuktan kolay kolay ayrılmaya niyetli olmadığını gösteriyorlar. Bunun içindir ki General Suhartonun eninde sonunda kuvvet kullanmak zorunda kalmasından korkuluyor. Eğer Başkan Sukarnoya karşı kuvvet kullanılırsa, Endonezyanın yeni bir iç savaşın eşiğine gelmesi işten bile değildir. Çünkü, büyük kentlerde ve sağcılar arasında itibarını yitirmiş olmasına rağmen, özellikle başkentten uzak bölgelerde Sukarno hâlâ ulusal bir kahraman olarak görülmektedir ve üstelik, 1965 darbesinden sonra temizlenmeyip hayatta kalabilen solcular da Sukarnoyu hâlâ kendileri için bir teminat olarak görmeye devam etmektedirler.

JAPONYA — Geçtiğimiz hafta sonunda yapılan Japon seçimlerinde, Başbakan Satonun Muhafazakâr Partisi kendisinin, bile beklemediği bir başarıyla gene çoğunluğu sağladı ve yirmi yıldır oturduğu iktidar koltuğunu başkalarına bırakmadı. Oysa, yıllar yılıdır süren rüşvet ve ihtilas feryatlarından, çeşitli kararsızlıklardan ve İç bölünmelerden sonra, Muhafazakâr Partinin bu seçimlerde büyük kayıplara uğraması ve sosyalistlerin bazı kazançlar sağlamaları bekleniyordu. Fakat öyle anlaşılıyor ki Çin Halk Cumhuriyetindeki karışıklıkların Japonyada yarattığı heyecan iç politika kavgalarından ağır basmış ve Pekine bağlı sosyalistler, muhafazakâr yönetimin bütün bozukluklarına rağmen halkın güvenini kazanamamışlardır. Pekine bağlılığın bu talihsiz cilvesine uğrayan sosyalistlerin bundan sonra bu bağlılığı sürdürüp sürdürmeyecekleri, tarafsız gözlemcileri şimdi en çok düşündüren sorudur.

BUNLAR DA OLDU

Bizim hoca bina okur

Başkan de Gaulle Wilson'ın bütün bu düşüncelerle ortaya attığı Ortak Pazara katılma isteğine kesin bir cevap vermiş değildir. Bazılarına göre bu isteği geri çevirmediğini bakılırsa de Gaulle Ortak Pazar kapısını İngiltereye aralamış, bazılarına göre de ne kadar süreceği bilinmeyen bir sürüncemeye bırakmıştır. İşin doğrusunu söylemek gerekirse, de Gaulle'ün İngilterenin Ortak Pazara katılmasını pek istemediğini bilmeyen artık kalmamıştır. Başkan de Gaulle'e göre, eğer İngiltere katılırsa Ortak Pazar gerçek anlamını kaybedecek biçimde genişleyecek, bir ekonomik birlik olmaktan çok geniş bir serbest ticaret bölgesi niteliğini alacaktır. Hele İngilterenin peşisıra İskandinav ülkelerinin de geleceği düşünülürse, de Gaulle'e hak vermemek mümkün değildir.

Fakat de Gaull'ü asıl korkutan şey, Ortak Pazar kapıları açıldığı takdirde İngilterenin kendisiyle birlikte Avrupaya amerikan etkisini de getireceğidir. Başkan de Gaulle bu etkiden kurtulmak için NATO'nun askeri örgütünden çekilecek kadar ileri gitmiştir. Durum böyleyken Ortak Pazarın kapılarını İngiltereye açıp bunu bir kere daha geri getirmeyi, elbette istemeyecektir. Çünkü, Başkan de Gaulle'e göre bugün Londra diye bağımsız bir başkent yoktur, olsa olsa Washingtonla işbirliği halinde çalışan ve onun kararlarını uygulayan bir İngiliz hükümeti vardır.

İşte bütün bu düşüncelerledir ki, de Gaulle, Başbakan Wilson'a gene kesin bir cevap vermiş değildir. İngilterenin Ortak Pazara girişini, Roma anlaşmasının bütünüyle kabulü ve İngiliz parasının değerinin ayarlanması gibi Wilson'ın kolay kolay razı olamayacağı şartlara bağlanmıştır. Bu durumda, vuslatın başka bahara kaldığını söylemek yanlış sayılmamalıdır.

(AKİS — 41)

Tüli'den haberler

Protokolde değişiklik

Sviya balesinin gala gecesi protokolde bir değişiklik vardı. Bütün operaları ön sırada seyreden Başbakan Demirel ve eşi bu sefer şeref locasında Sunay ve eşiyle beraberdiler. Cumhurbaşkanının oğlu ve gelini de ayni locadaydı. Galanın şıklığına hiç diyecek yoktu. Birçok kadın uzun etekliydi. Cüneyt Gök--er de seyirciler arasında oturuyor bir zamanlar onu çok uzun opera çatısı altında misafir olarak bulunmaktan rahat görünüyordu. Slviya Balesi çok beğenildi ve alkışlandı. Perde kapandıktan sonra bale öğretmeni Ninette De Valoisın sahneye çıkması devlet Galerisinde geçen yirmi yılının karşılığı olarak verilen plâk ve pirinç mangal gecenin ayrı bir özelliği idi. Bale sanatkârları şeref locasında Sunay ve Demirel tarafından tebrik edildikten sonra en güzel elbiselerini giyip aşağı salona indiler, Ninnete De Valois için tertiplenen toplantıya katıldılar. Binay Okurer, Meriç Sümen, Sait Kökmen, Oytun Turfanda bol bol tebrik edildiler bu toplantıda da Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz ve eşi de oradaydılar. Yalnız Kültür müsteşarı Adnan Ötüken yoktu. Biraz rahatsızmış, belki de politiktir.. Gecenin kadını Ninette De Valois idi tabiî. Hatta haftanın kadını demek daha doğru. Çünkü geçirdiğimiz hafta bu zarif baleci şerefine verilen yemekler ve kokteyller birbirini takibetti. Baleciler ve tanınmış müzisyenlerimiz biraraya gelerek bale üzerine uzun konuşmalar yaptılar. Toplantılarda bulunan Ferit Tüzüne, yeni balesini ne zaman bitireceği soruluyordu. Ferit Tüzün Midasın Kulaklarını bale olarak besteliyor, gelecek yıl seyredeceğimiz türk balelerinden biri bu olacak.

Politik bir nişan...

Geçen cuma akşamı Şefik İnanın oğlu Yüksel ile Şevket Köksalın kızı Gül nişanlandılar. Bu nişan töreninde bulunmak için Golf Klübüne gidenler de CHP'deki kaynaşmanın canlı bir örneğini gördüler. Klübün salonlarında çiçekten geçilmiyordu, başta kaynanalar Handan İnan, Jale Köksal, Öztrak ailesinin bütün kadınları son derece şıktılar. Viski ve votka ban durmadan işliyor, Şefik İnan, Şevket Köksal ailesi, Öztrak kardeşlere tebrik sözleri söyleniyordu ama CHP'nin değişik

Sunay operada
Demokratik alkışlar

kanatları arasındaki gruplaşmalar ve tartışmalarla Golf Klübü salonları grup toplantılarından birine benzemişti. Toplantının ağırlık merkezi de hiç şüphesiz İnönü idi. Paşa, nişan törenine tam zamanında geldi, nişan yüzüklerini büyük bir neşeyle taktı ama genç nişanlılar dışında çok az kimseye iltifat etti. Hele Golf Klübünden ayrılışında Turhan Feyzioğlu, Emin Paksüt grubunu görmemezlikten geldi. Feyzioğlu ve yanındakiler dut yemiş bölbüle döndüler tabiî. Öteki partililer ise "Paşanın gidişi dönüşü olmayan bir gidiş" diye yorumlar yaptılar. Şefik İnan ve Şevket Köksal, bu kulisler ve tartışmalar arasında çocuklarının mürvetini görmenin sevincini pek duyamamış olacaklar. Orhan Öztrak ve Adnan Öztrak kardeşler de öyle. Paşalar bunlardan ikincisiyle konuştuğu halde birincisinin elini bile sıkmadı.

Handan İnan ve kardeşleri bol bol öpüldüler. Genç kaynana olarak tebrik edildiler. Genç ve şık demek daha doğru olacak. Handan İnan parlak elbisesiyle çok şık bir kaynana idi. Nişanın genel görünüşü de epeyce parlak sayılır. Bütün kadınlar brokarlar giymişlerdi. Gül Köksal ise dore kumaştan uzun bir tuvalet.. Nişanın AP'li tek davetlisi Maliye Bakanı Cihat Bilgehandı, o akşam Bütçe komisyonu üyelerine yemeği varmış, uzun kalmadı. Prof. İhsan Doğramacı, Doğan Karan, Yavuz Abadan, Nermin Abadan, Prof. Zafer Paykoç ve eşi, Org. Refik Tulga ve eşi de Şefik İnanın mürvetini kutladılar, CHP'deki gruplaşmaların çok enteresan sahnelerim seyrettiler. Turan Güneşin, Çelikbaşın, Turan Şahinin, Ferit Melenin konuşmalarını dinlemek çok eğlenceliydi doğrusu...

Öküzün altında buzağı arayanlar

Geçirdiğimiz hafta Devlet Operasının kulisinde çok eğlenceli olaylar yaşandı. Dışardan bakınca eğlenceli görünen bu olaylarla solistler ve koristler birbirlerine girdi. Operanın sessiz kahramanları -sesini kaybeden bazı bariton ve tenorların kulisdeki adı bu- öküzün altında buzağı aramak gayretinin şaheser bir örneğini veriyor, Maça Kızı operasının misafir tenoru İmanofun azerî türkçesiyle söylediği aryada komünizm propagandası yaptığını iddia ediyorlardı! Bu iddia AP'ye

Demirel ve eşi
Protokolde değişiklik mi?

yakın bir gazetede yer alınca ortalık iyice karıştı, Devlet Operasının kahve salonunda sanatkârlar birbirine girdi. Maça Kızında rolü alan sanatkârların hiç biri böyle bir propaganda duymamıştı. Berikiler ise ellerinde teyp olduğunu ileri sürüyorlardı. Haberi veren gazete de bu teype güvenmiş olacaktı. Lâkin öküzün altında buzağı aramak çabası fiyaskoyla neticelendi. Aydın Gün işi sağlam tutup titizlikle inceletti, türkçe söylenen aryanın rusca sözlerini türkçeye benzeterek oynanan oyunun içyüzü de ortaya çıktı. Operanın sessiz kahramanlarının sesi de büsbütün kısılmak tehlikesiyle karşılaştı bu olaydan sonra... Aydın Gün ise müthiş keyifli, bu olaylar arasında evlilik yıldönümünü kutlarken büyük bir mutluluk içindeydi...

Kızılay balosunda şıklık yarışı

Geçen cuma akşamı İstanbulun meşhur klübü Serkldoryan salonlarında Kızılay balosu vardı. Sosyetenin sosyal yardım anlayışı, sosyal yardım derneklerinin gelir sağlamak amacıyla tertipledikleri balolarda görülen şıklıkla orantılı mı, meraka değer. Sosyal yardım da şıklık yarışı kadar hızlı olsa, sırtımız yere gelmezdi. Kızılay balosunda şıklıktan geçilmiyordu. Altın ve gümüş elbiseler, mor elbiseler, kırmızı elbiseler, Angelik topuzlar, Hotanta kadınlarının saç örgüleri, göçmen kızlarının ince örgülerinden yapılmış topuzlarla Kızılay balosunun çok renkli bir görünüşü vardı. Ajda Pekkan, İstanbullu hayranlarına bu baloda veda etti, bir süre Ankarada çalışacak ya..

Pazar yemeği

Çankaya tepesindeki Kazan lokantasında bayram var. Uzun zamandır Londrada çalışan ahcıbaşı Hasan Usta Ankaraya döndü, Kazandaki mutfağına kavuştu. Fuat Ökmen de bu gelişten faydalanarak müşterilerine bazı sürprizler hazırladı. Şöminenin başında yenen öğle yemeklerini ev havasında hazırlıyor. Meselâ bu pazar günü Kazana gelenler mantı ve aşure yediler, pazartesi günü de pastırmalı kuru fasulye.. Herkes birbirine "sarımsaklı mı,sarmısaksız mı?" diye soruyor, ama kadınlar parfümlerine sarımsak kokusu karışmasını istemeseler de erkekler sarmısaksız mantı yenilmeyeceğini savunuyorlardı. Dışişleri Enformasyon Dairesinden Oktay İşçen, İktisat Dairesinden Fahir Alaçam da bu tezi savunan diplomatlardan. Oktay İşçen Kıbrıs konusunu, bakanlık sözcülüğünü bir yana bırakıp mantı sözcülüğü yapıyordu. Selva Aral da büyük bir dikkatle İşçeni dinliyordu. Tunusun Ankara elçisi ve eşi, Semih Alsan ve eşi, Bağdattan kısa bir süre için Ankaraya gelen Bağdat elçiliği müsteşarı Yalçın Kurtbayın eşi Berin Kurtbay ve Nesrin Kurtbay da Kazandaki pazar yemeğinde bulundular.

Çiftetelli modası

İstanbulun tanınmış dullarından Şükran Dümer, Nişantaşındaki evinde kalabalıkbir parti verdi. Yeniköylü dostları Çizmeciler, Özbekler, Behlilier ve de İnci Keçeci yoktu ama dedikodu edebiyatında adı geçen bir çok grup Bn. Dümerin salonlarında toplandı. Zengin ve şen dul, misafirlerini çok güzel ağırladı. Şükran Dümer oldum olası güzel danslarıyla tanınmış bir kadındır. İstanbulun. Geçen yıllarda da modern danslarda kızıyla yarış halindeydi. Bir aralık damat adayı olan Tevfik Dölenin -nam-ı diğer Tefonundiskoteğinde en güzel dansları o yapardı. Fakat modern dansları geride bırakıp fena halde çiftetelliye dalmış görünüyor. Partisinde müthiş çiftetelliler yaptı. Belki de misafirlerinin önemli bir kısmı alaturkadan hoşlandığı için...

SOSYAL HAYAT

Kongreler

Başarılı bir dernek

Gözlüklü zarif kadın, dinleyicilerini selâmladı, sonra ikna edici bir sesle konuşmağa başladı:

"— Derneğin dört yıldır İkinci Başkanlığını ve iki yıldır da Birinci Başkanlığını yapıyorum. Bir derneğin başarı derecesi, yeni yeni liderler çıkarması, aynı kimselere devamlı surette bağlı kalmaması ile ölçülür. Bu bakımdan, bu defa baş kanlığa adaylığımı koymıyacağım ve bir süre çekileceğim. Bu, ileride, gerektiği zaman, tekrar görev yapmayacağım anlamına gelmemelidir. Çağrıldığım zaman, daima göreve hazır olduğumu bildirerek, tek rar adaylığımı koymam için gösterdiğiniz isteğe teşekkür ederim."

Olay, geride bıraktığımız haftanın sonunda, Kızılay konferans salonunda geçti.

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin yıllık kongresi, her zamankinden büyük bir ilgi gördü. Bir gün önce Avusturya Büyük Elçiliğinde çaya davet edilen üyeler, muhakkak surette kongreye katılıp görevlerini yapmağa çağrılmışlar ve yönetim kurulu raporu çoğalttırılarak hepsine dağıtılmış, dernek çalışmaları hakkında bilgi verilmişti. Bunun için de kongre, alışılagelenin tersine, oldukça kalabalıktı. Başkanlık adaylığım reddeden Prof. Dr. Nerroin Abadan, derneği gerçekten başarılı şekilde yönetmişti ama, bütün ısrarlara rağmen, bu defa kenarda durmayı tercih ettiğini bildirdi. Zaten Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi kuvvetli bir ekip elinde idi ve sistemli çalışmalarını devam ettireceğine, Abadan gibi, bütün üyeler inanıyorlardı.

Programlı bir çalışına

Dernek, aylık konferanslar ve toplantılarla seminerler dışında faaliyet grupları ve komiteler halinde çalışmakta, her grup ve komite ayrı bir faaliyet izlemekte ve kongrede alman kararları uygulamaktadır. İnsan Hakları ve özellikle Türkiyede Kadın Hakları Etüd Grupu, İkinci Başkan Kıymet Tesalın yönetiminde, daha çok, kanun konusu olan sorunlar üzerinde durmuş, Medenî Kanunda görülen ve, örneğin kadının, kocasının iznini almadan çalışmasını engelleyen maddenin kaldırılması için gereken mücadeleyi vermeğe hazırlanmıştır. Dernek, yukarıda sözü geçen kanun maddesi ile benzerlerinin, uygar bir toplumda, kişiliğine sahip özgür kadının elde etmesi gereken hakları tanıyacak şekilde değiştirilmesi için 1967 yılında kampanya açacak, ilgililerle temasa geçecektir.

Nüfus Sorunları Etüd Komitesi, çalışmalarım iki grup halinde yürütmüştür. Lemis Akurgalın yönetimindeki Aile Plânlaması Grupu, Münevver Aktekinin yardımıyla, ge cekondu bölgelerindeki kahvehanelerde, fabrika ve iş yerlerinde halkı eğitici toplantılar düzenlerken, Serim Yurtörenin başkanlığındaki Nüfus Sorunları Genel İnceleme Grupu da, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile sürekli irtibat kurarak, halen yapılmakta ve ilerde yapılacak olan nüfus ve aile plânlaması hakkında veriler toplamakta ve bunları, derneğe ışık tutacak şekilde değerlendirmektedir. Hacettepe Tıp ve Sağlık Bilimleri Fakültesi Nüfus Etüdleri kürsüsünün teklifini kabul eden dernek, Haziran 1967 de bir aile plânlaması semineri düzenleyecek ve bu seminere aile plânlaması ile ilgili bütün dernekler katılacaklardır. Dernek, aile plânlaması ile ilgili olarak düzenlediği sohbet toplantılarında, bir yandan kadını kendi sağlığı konusunda aydınlatmakta, bir yandan da onu, çocuk sahibi olmanın da kendi isteğine bağlı bir hak olduğu bilincine ulaştırmak üzere eğitmeye çalışmaktadır. Bilindiği gibi, aile plânlaması, İnsan Hakları Beyannamesinde yerini almış bulunan bir haktır ve özellikle bir kadın hakkıdır.

Öteki komitelerin çalışmaları

Eğitim Komitesi, Bilon Güraymanın başkanlığında seminerler, açık oturumlar düzenlemekte, kurs ve benzeri eğitsel faaliyetleri planlamaktadır. Gençliğe Eğitim Yönünden Zararlı Faaliyetlerle Mücadele Komitesi, Melâbat Kayaların başkanlığı altında, geçen yıl basına "Langırt Faciası" başlığı altında geçen oyun salonları ile mücadele etmiş, bunun için gerekli müracaatları yapmış, okul - aile birlikleri ile işbirliğine gitmiştir. Dernek, adı ge çen salonlar kapatılıncaya kadar bu mücadelede sebat gösterecek ve bunların yerine gençlik için spor salonlarının açılmasına, okullarda spora daha çok önem verilmesine, gençlerin tiyatrolara daha ucuz gitmelerini sağlayıcı tedbirlerin alınmasına, gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesine gayret edecektir.

Sosyal Faaliyetler Komitesi, Türkiyeye gelen yabancıların, ülkemizi sistemli bir şekilde tanımalarını sağlamak amacıyla, değişik programlar hazırlamaktadır. Bilon Güraymanın yönetimindeki bu komite, Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği yaparak, muhtelif tarihlerde ülkemize gelen nijeryalı eğitimci Bayan Omoloyu, Hindistan Üniversiteli Kadınlar Derneği üyelerinden Dr. Bundiyi, yine nijeryalı Lady Ademolayı ve tunuslu kadınlar heyeti ile Tu nus Maarif Vekilinin eşini gezdirmiş ve ağırlamıştır.

Yayın Komitesi, Doç. Dr. Berrin Yurdadağın yönetiminde çalışmakta ve derneğin bütün faaliyetlerini

Pazarlar ve ötesi

Bazı tüketim maddelerini kendi üyelerine daha ucuza mal etmek için Türkiyede ilk defa Ordu Yardımlaşma Kurumunun teşebbüsü ile açılan ordu pazarları, kuruldukları günden bu yana birçok ilde büyük rağbet görmüş ve tutunmuşlardır. Teşebbüsün ilk defa Ordu Yardımlaşma Kurumundan gelmesi, bir süre piyasada dedikodulara sebebiyet vermiş ve bundan zarar göreceklerini tahmin eden birçok tacir, esnaf ve aracı, 27 Mayıs Devriminden sonra İmtiyazlı bir sınıfın türediği yolunda iddiada bulunmuşlar ve ordu pazarlarım alabildiğine kötülemiş, politik bir tezvirat mekanizmasının içine almaya çalışmışlardır. Fakat bu arada, gerçekten iyi yönetilen bu pazarlar, gün geçtikçe gelişmeye ve bir konuda halkın gö zünü açmaya başlamışlardır. Demek ki, tüketim maddeleri ile tüketici arasındaki lüzumsuz aracılar kaldırılmak veya azaltılmak suretiyle halkın, ihtiyaçlarım, nispeten daha ucuza mal etmesi mümkün olacak, dar gelirli vatandaş nispeten daha rahat nefes alabilecektir.

Ordu pazarlarının bir başka yararı da, piyasada rekabete dayanan bir fiyat ayarlamasının az-çok zorunlu hale gelmesi, yâni bazı çevrelerde, ticarethanelerin bu ordu pazarları ile rekabet yapma ihtiyacını duyup, fiyatları çok yükseltmeme konusunda çaba göstermeleridir. '

Bugün, gazete haberlerinden öğrendiğimize göre, başka kuruluşlar, örneğin öğretmen ve işçi kuruluşları, ordu pazarları gibi pazarlar açma hususunda teşebbüse geçmişlerdir. Hayat pahalılığının gündengüne artması, dar gelirli bir vatandaşın yalnız bir ayakkabı alabilmek İçin bu gelirin büyük kısmım vermek zorunda kalması, daha başka kuruluşları da muhakkak surette aynı yola itecektir. Zaten her çeşit ticaretin devlet tarafından ayarlandığı ülkeler dışında ve muhtelif ekonomik sistemlere tâbi birçok memlekette, değişik kuruluşlar, kendi üyelerini yararlandırmak üzere bu tip pazarlar açarlarken, aynı zamanda, piyasada fiyat tanzimine de yardımcı olmaktadırlar. Ancak, meselenin en ilginç yanı, bazı çevrelerin, sözde serbest ticareti savunma amacı ile, en liberal ülkelerde yürürlükte olan bu âdeti baltalamaya uğraşmalarıdır. Bugün Türkiyede aracı aleyhinde söz söylemek, bu kimselerin görüşü ile, âdeta, kızıl komünist olmak demektir. Oysa ki Türkiyede bazı tüketim maddelerinin, tüketicinin eline geçinceye kadar, aracılar sistemi ile, yüzdeyüz arttığı bir gerçektir. Ekonomileri güçlü ülkeler bu derdi rekabet sistemi ile halletseler de, az gelişmiş ülkeler için başka tedbirlerin alınması ve çalışmadan, yorulmadan zengin olma imkânlarının kısıtlanması şarttır. Aracıları azaltmak, üretici sürünürken, aracıların, oturdukları yerde parayı paranın üstüne istif etmelerini engellemek, tüketiciyi bugün içinde bulunduğu acıklı durumdan kurtarmak, bir ülkede serbest ticareti kaldırmak veya köstekleme anlamına gelmez.

İşçi pazarları, öğretmen pazarları açıladursun; asıl dâva, bu konuda gözlerimizin açılmasıdır.

Jale CANDAN

tanıtacak yazıları yazıp yayınlamakta, gereken özetleri yapmakta, seminerlerle ilgili kitap ve broşürleri hazırlamaktadır.

Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesinin 250 üyesi vardır. Yardımsevenler Derneği Başkanı Mediha Eldemin başkanlığında yapılan kongrede, tüzüğe göre Bir baş kan seçilmiş ve yönetim kurulunun yarısı yenilenmiştir. Seçimlerde Ferinan Gürsoy Başkanlığa; Dr. Nimet Tamaç, tarih öğretmeni Münev ver Akteke ve Sevim Budak ise Yö netim Kuruluna seçilmişlerdir.

Dekorasyon

Mimari ile içice

Çıplak görünüşlü, gözü ve kafayı dinlendiren biraz ilkel bir dekorasyon modası bugün, gün geçtikçe tutunmakta ve meşhur ev dekoratörlerinin bu konuda muhayyelelerini alabildiğine çalıştırmaktadır.

Bir odadan ufak tefek biblоları, lüzumsuz eşyaları kaldırmak daima kolaydır ama el altında bulunması gereken masaları, evin konforu için gerekli o ufak tefek şeyleri birdenbire ortadan yoketmek elbette ki, ancak bunları telâfi edebilmek şartiyle mümkündür. Meselâ modern bir yatak odasında gözle görülen yalnızca çok geniş, üstü hayvan derisi ile örtülmüş geniş bir yatak, bunun yanında duran gene hayvan postu ile kaplanmış, rahat fakat ilkel görünüşlü bir küçük koltuktur. Ama bu odanın bütün duvarları gizli dolaplarla mücehhez olup, karyolanın altında bile fazlalıkları koymak için gizli gözler vardır. Tuvalet, gardrop, hep duvarda gizlidir. Dekoratör hoş olsun diye yatağın başucuna bir de ayaklı büyük bir şamdan koymuş, odanın mumla aydınlandığı hissini uyandırmıştır fakat aslında oda, en modern bir şekilde, gizli ışıklarla aydınlatılmış bulunmaktadır. Buna benzer bir çıplaklığı salonda uygulamak da mümkündür ama gene duvarda gizli bir dolap, mimarinin bir parçası olarak ev halkının konforunu sağlamakta, müzik âletleri, kitaplar ve diğer teferruat duvarlara âdeta gömülü kalmakta fakat el altında bulunmaktadır. Modern bir dekoratörün böyle bir salon için düşündüğü beyaz ile kaplı çok az teferruatlı kanape ve koltuklarının bir kenarında sigara tablası gömmek için yerler vardır. Çıplak görünüşlü modern dekorasyon yirminci yüzyıl adamını tıpkı ecdadı gibi çok az eşyalı odalarda oturmaya alıştırmaktadır ama bir farkla onun her konforu gizli düğmeler, gizli bir lüks ile sağlanacaktır. Amaç çağımızın adamını gürültülü patırdılı teferruatlı dış dünyadan çıplak görünüşlü dinlendirici bi rev atmosferine sokmaktır. Bu da ancak dekorasyonun iç mimari ile elele tutuşması ile mümkündür.

K i T A P L A R

Yeni Sömürgecilik Açısından GIDA EMPERYALİZMİ

Yazan: Osman N. Koçtürk. Toplum Yayınları 24. İş Matbaası, Ankara, Ekim 1966. 96 sayfa, 5 lira.

Koçtürk, Türkiyede, besin ve beslenme alanında tek otoritedir. Bunu, yakın zamana kadarki radyo konuşmaları, çeşitli yerlerdeki konferansları, binlerce makalesi ve sayısı kırkı bulan kitaplarıyla hemen herkes, tartışmasız, kabul etmektedir. Ancak, Koçtürkün besin ve beslenme konusunda yıllardır verdiği savaş birdenbire değişik bir nitelik kazanmış ve Koçtürk, kendi alanın daki savaş içinde, amerikan emperyalizmini karşısında bulmuştur. Denilebilir ki, Türkiyenin ekonomik ve politik durumuyla Koçtürkün kaderi paralellik göstermektedir. Türkiye nasıl, bir yerde, emperyalizmin gizlenilmez baskısını duymuş ve ilerici güçler, kuruluşlar amerikan emperyalizmine "Dur!" demeyi görev saymışlarsa, Koçtürk de, ayni vatansever yönelişle, emperyalizmin bize çevrik silâhlarım, gören gözlere göstermeyi en büyük görev saymıştır. Bundan sonradır ki başkam olduğu daire lâğvedilmiş ve Osman N. Koçtürk, kendi vatanında, halkına yararlı olamıyacak hale getirilmek istenmiştir. Osman N. Koçtürk olayı, amerikan emperyalizminin oyununu bütün açıklığıyla gözler önüne serecek niteliktedir. Oyunun ortaya çıkmasını istemiyenler, Koçtürk ve benzeri vatanseverleri etkisiz hale getirmenin yollarım araştırmaktadırlar. "Key Man" denilen amerikan maşaları da, Koçtürk ve benzeri vatanseverlerin safdışı edilmelerinde amerikalılara yardımcı olmaktadırlar.

Koçtürkün en son çıkan "Yeni Sömürgecilik Açısından Gıda Emperyalizmi" adlı kitabı, yeni sömürgeciliğin Türkiye üzerindeki oyununu bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Önsözünde "emperyalistler artık ateşli silahlardan çok, günlük ihtiyaç maddelerim ve bu arada yiyecekleri bir araç gibi kullanıp, çatışarak giremedikleri ve sömüremedikleri toplumlara barışçı bir hava içinde ve yalancı bir dost davranışı ile sokulmayı biliyorlar" diyen Koçtürk, Türkiye gibi az gelişmiş, geri bırakılmış ülkeler için en büyük tehlikenin ne yandan geldiğini, 96 sayfalık eserinde belgelerle, istatistik sonuçlarla açıklamaktadır. Amerika, geri bırakılmış ülkeleri egemenliği altına almak için, "4M" dediği formülden hareket etmektedir. "4M"nin içyüzü şudur: 1-İnsan (Man), 2-Para veya Sermaye (Money), 3-İlkel Madde (Material), 4-Makine (Machinary). Koç türk, "bir toplumun üretim gücünü ve olanağım kontrol altına alıp, onu- tamamen veya kısmen sömürge haline getirebilmek için bu dört üretün olanağından tümünü veya bir kısmım kontrol altına almak ve bundan sonra da bilinçli ve hesaplı davranarak üretimi sömüren toplumun çıkarına uyarlı bir şekle uydurmak suretiyle geri toplumun gücünü ve kaynaklarını sömürmek mümkündür" demektedir. Koçtürkün bu görüşüne katılmamak mümkün değildir. Örnekler göstermektedir ki, sömürgeciler, geri bırakıl mış bir ülkeyi önce midesinden yakalamakta, sonra kafasını kontrol altına almakta, daha sonra da onu tam bağımlı hale, sömürge haline getirmektedirler. Uzak Doğuda, Orta Doğuda, Afrikada, Güney Amerikada uygulanan formül budur. Bilimsel bir gerçektir ki, hayvansal proteinden yoksun, sadece tahılla beslenen, midesi kontrol altına alınmış halklarda zekâ geriliği başlamaktadır. Halkının çoğunluğu zekâ geriliğine itilmiş bir ülkenin sömürge haline getirilmesi ise pek kolaydır. Bu durumdaki ülkeleri silâh gücüyle ele geçirmeğe artık lüzum yoktur, istenilen yola götürmek mümkündür. Buğday ülkesi Türkiye, yeni sömürgecilerin -yani Amerikanın- oyunuyla, dışarıdan en çok buğday satın alan ülke durumuna düşmüştür. Zeytinciliğimiz, zeytinyağcılığımız, hayvancılığımız ölmüştür. Soya konusunda oynanan oyunu ise bugün artık herkes bilmektedir. Bugün Türkiye, özellikle Amerikanın yardımına muhtaç hale gelmiştir. Bu durumda, petrolümüz ve madenlerimiz üzerinde birtakım oyunların oynanması gayet tabiidir. Koçtürk, 96 sayfalık bu son kitabında, yeni sömürgeciliğin içyüzünü, metodunu ve Türkiye ile ilgili niyetlerini açıkça ortaya sermektedir. Yeni sömürgeciler işi öylesine azıtmışlardır ki, geri bırakılmış ülke halklarının, az yiyecekle yetinmeleri için, kış uykusuna yatmaları gerektiğini salık veren kimseler çıkmıştır! Doğum kontrolü gibi oyunlar, sömürge haline getirilmek istenilen geri bırakılmış ülkelerde oynanmaktadır. Yaşayan halkı midesinden vurmak, ülkenin yarınını ana karnında öldürmek, yeni sömürgeciliğin tek amacıdır. Türkiye, ne yazık ki, bu oyuna gelmiştir. Ekmeğimiz Amerikanın kontrolü altına girmiştir, nüfus plânlaması yoluyla yarınımız Amerikanın kontrolü altına sokulmuştur. Durumumuzu çok iyi bilmek zorundayız. Koçtürk gibi, bu halkın pek az yetiştirdiği değerlerin sözlerine önem vermek durumundayız. Koçtürk, anlıyan kulaklar için büyük bir tehlike çanıdır ve zaten bu yüzdendir ki -Tunç-kanatın açıkladığı casusluk raporuna uygun şekilde- "nötralize" edilmiştir. "Yeni Sömürgecilik Açısından Gıda Emperyalizmi" adlı kitabı herkesin okuması, okumayanlara okutması millî görevdir. Koçtürkü kürsüsüz, etkisiz bırakmağa, onu kendi halkından tecrit etmeğe çalışan emperyalistlere yardımcı durumundaki "Key Man'lar bu halkın en büyük düşmanlarıdırlar. Bu halk, önünde sonunda, asıl düşmanlarını tanıyacak ve durumunu alacaktır.

H. K.

S İ N E M A

Türkiye

Yalan makinesi

Beş gazeteci - sinema yazarı biraraya gelip bir türk sineması yıllığı hazırlamışlar. Yıllığın temel malzemesi, 1965 yılı içinde çevrilmesine başlanılmış 218 filmden meydana geliyor. Her filme bir sayfa ayrılmış, her filmden bir resim var, her filmde emeği geçenlerin adları belirtilmiş, nihayet her filmin konusu üç-beş cümleyle özetlenmiş. Başka ülkelerde ulusal sinemayı içte ve dışta tanıtmak ve yaymak amacıyla sinema endüstrisinin veya devletin meydana getirdiği kurumların her yıl yaptığı işi, bizde bu beş gazeteci - sinema yazarı emeklerini birleştirerek gerçekleştirmişler. Bu yararlı çalışmanın önümüzdeki yıllarda da devamı yürekten arzu edilir.

Türk sinemasıyla ilgili bu yıllığın en önemli yönü, sinemamızın bugünkü durumunu bütün gerçeğiyle yansıtan bir ayna işini görmesidir. Sinema yıllığında incelemeler, araştırmalar, olmadığı gibi, sinemamız üzerinde ötedenberi söylenen, bugün de tekrarlanan sözler veya bunlara eklenmiş yeni şeyler de yoktur. Sinema yıllığının, resim, film adı ve çalışanların adı dışında verdiği tek bilgi, yukarıda da belirtildiği üzere, üç-beş cümle içinde filmin konusunun özetlenmesidir. Öyleyken, bu üç-beş cümlelik konu özetlemesi, belki de yazarlarının bile pek akıllarından geçirmiyecekleri ölçüde, sinemamızın durumunu gözler önüne sermektedir. Bu üç-beş cümlelik konu özetlemelerinde türk sinemasının bütün acıklı durumu, farkında olunmaksızın, dile getirilmektedir. Yine bu üç-beş cümlelik konu özeti, öyle uzun incelemelere, araştırmalara, cımbızla çekilmiş örneklere lüzum kalmaksızın, son yıllarda bir bölük sinemacının ağzında nakarat haline gelen "Türk sineması iyidir, iyi yoldadır, sinemamız halk sinemasıdır, halkın yararınadır" yavelerini bir çırpıda boşa çıkarmaktadır.

Gerçekten türk sinemasının bugünkü acıklı durumundan hâlâ şüphe eden varsa veya yukarıdaki nakaratı tekrarlıyan bir kimseye en kestirmeden cevap verilmek isteniyorsa, yapılacak şey çok basittir: Alın sinema yıllığını, niyet çeker gibi gözünüzü kapayıp, açın herhangi bir sayfasını ve okuyun oradaki üç-beş cümlelik konu özetini. Bir sinemanın, içinden çıktığı ulusun sorunlarına, konularına ne kadar yabancı düştüğünü; sinemacıların ayaklarının yerden nasıl kesildiğini; sinemanın nasıl, bir ulusu afyonlamak için kullanıldığını, kısacası, nasıl kocaman bir yalan makinesi haline geldiğini hemen anlıyacaksınız.

Sinemamızın kara kitabı

Bu yönden, sinema yıllığının kabının karalığı, içindekilere ne kadar uygun düşmüş!. Bu, bir sinema yıllığı değil de, sanki sinemamızın "kara kitap"ı; belgelerini de doğrudan doğruya sinemamızdan derlemiş. İşte bu belgelerden rastgele seçilmiş birkaç örnek:

— "Zengin bir adamın eşi, kocasını çeşitli kişilerle aldatır. Koca, eşinin peşine özel bir dedektif takar, kadının bütün çapkınlıkları ortaya çıkar. Zengin adam, mirasını eşine bırakmamak için dedektif ile anlaşır. Adamın ölümünden sonra dedektif, kadınla evlenip, mirasa sahip olacak. Zengin adam ölür, dedektif, kadınla evlenir. Oysa dedektifin sevdiği başka bir kadın vardır ve onun uğrunda sonunda mirastan vazgeçip, sevgilisine döner."

— "Amerikaya gittikten sonra sevgilisinin izini kaybeden ve bir amerikalı kızla evlenip yurda dönen bir genç, bir belâlıya çatar karısı ve çocuğu öldürülür. Sahte bir hüviyetle karşısına çıkan eski sevgilisinin

yardımı ile genç adam, kaatili bulur ve intikamım alır."

— "Dört bilim adamı, insanları ve hayvanları robotlaştırıp kendi emirleri altına alan bir cihaz keşfederler. Çete reisi, diğer üç bilim adamını öldürür ve sonunda polislere teslim olur."

— "Yanık yüzlü, çirkin görünüşlü bir genç, bir öğrenci kızla zorla evlenir. Kız, delikanlıdan iğrenip kaçar. Estetik ameliyat geçiren delikanlı, sahte bir hüviyetle kızla yeniden tanışır ve sevgisini kazanır."

— "Okumaya çok meraklı bir kadın, bu yüzden sık sık kocası ile münakaşaya tutuşur. Araya ikinci bir kadın girince iş kıskançlığa döner. Okumayı bırakan kadın da bu kez kocasının ilgisini çekmek için uğraşır. Nihayet durum düzelir ve eski mutlu yaşantılarına kavuşurlar."

(Basın A: 20173) — 36

— "Ölen bir milyonere çok benziyen bir taksi şoförü, milyonerin mirasına konmak isteyen haris kişilerin eline düşer, kirli işlere karışır, bu arada bir gençkızla tanışır, onunla sevişir. Sonunda, kendisine kurulan tuzaklardan kurtulmasını beceren genç şoför, kötü kişileri cezalandırıp sevgilisine kavuşur."

— "Para sıkıntısı içinde bulunan asil bir ailenin konağına, aslında zengin olup kendini fakir diye tanıtan bir genç gelir ve çeşitli komik olaylardan sonra gerçek kimliğini açıklayıp aileyi güç durumdan kurtarır."

— "Şehri kasıp kavuran iki çeteyi ortadan kaldırmak için kendini haydut gibi gösteren bir polis hafiyesi, çetenin birine girer, soygunlara karışır, çeşitli kadınlarla sevişir ve iki çeteyi karşı karşıya getirerek ikisini de sonunda bozguna uğratır."

— "Kızını evlendirmek isteyen zengin bir adam, gazetelere bir ilân verir. Hapisten yeni çıkan bir genç damatlığa talip olur ve kendisini zengin diye tanıtır. Mazisini öğrenen kızın babası onu kovar. Oysa kızla delikanlı arasında doğan aşk, sonunda onları birleştirir."

— "Avrupaya tekstil tahsiline giden bir gençkız, orada bir kumaş deseni keşfeder. İstanbula dönünce birbirine rakip iki fabrika, kızı yanlarına almak için mücadele ederler. İki rakip fabrikatörün oğulları da kızı kandırmak için harekete geçerler."

— "Genç bir kimyager, meşrubat sanayiinde ihtilâl yaratacak bir formül keşfeder. İlkin, başvurduğu fabrikalardan hiç biri ona aldırış etmez, oysa keşfinin değeri anlaşılınca peşine takılırlar ve rakip sanayiciler formülü gencin elinden kapmağa çalışırlar. Durum, araya giren ve sanayicilerden birinin kızı olan cici hanımın işe karışması ile mutlu bir sonuca bağlanır."

Hamarat senaryocular

Bu bir düzine örneğin nice benzerlerini sinemamızın kara kitabı-

nın hemen her sayfasında bulabilirsiniz. Kara kitap bu durumuyla, "halkın sineması" diye yutturulmağa çalışan türk sinemasının, aslında nasıl bir masa başı sineması olduğunu, nasıl iki sade kahve, üç-beş çay veya iki işkembe çorbası arasında çırpıştırılmış karalamalara dayandığını büyük bir açıklıkla ortaya koymaktadır. Anlaşılan, bir takım sinemacılar "türk halkını tanımağa" çalışırlarken akıllarını da, mantıklarını da, sağduyularını da senaryoculara emanet etmişler. Bu yüzden ortaya bir "senaryocular sineması" çıkmış; Stroheim'ın Hollywood'a taktığı "sosis makinesi" yerine bir "senaryo makinesi" kurulmuş, bir tarafından üç-beş kuruş atılınca öbür tarafından senaryo çıkaran bir makine... 1965'in filmlerinin tanıtma yazıları incelenecek olursa, 218 filmin 109'unun senaryosunun, bu çeşit bir düzineyi bile bulmıyan senaryo makinesince meydana getirildiği görülecektir! Evet, 109 filmin senaryosu sadece 11 senaryocunun elinden çıkmıştır ve bunlar arasında tek başına bir yılda 23 senaryo, 18 senaryo, 11 senar yo verenler vardır. Türk sineması, bu bakımdan, gerçekten modern bir sinemadır. Çünkü tarihte ilk defa olarak senaryoları elektronik beyin sistemine uyarak hazırlamağı başarmıştır! Yalnız bu elektronik beynin ufacık bir kusuru vardır: minyatür elektrik devreleri hep yanlış bağlanmıştır. Onun içindir ki çok vakit, bir kayık tabağı patlıcan dolması yiyip yatan insanın gördüğü düşlere benzer senaryolar verir...

Kara kitabın, yüzde 60'a yakım okuma yazma bilmeyen, daha büyük bir kısmı da yarı cahil halde bırakılmış bir halkın eğlenmek, oyalanmak ihtiyacını sömürmek temeline dayanan bir sinemayı "halkın sineması" diye tanıtmak isteyenleri ne dereceye kadar utandıracağı bilinemez, hiç utandırmaması da muhtemeldir. Ama bu kara kitabın, Belediye Gelir Kanununda yapılacak değişiklikle ilgilenen bütün Parlâmento mensuplarınca incelenmesi Çok iyi olur. O vakit belki, "Yerli filmleri yabancılara karşı koruyalım mı korumayalım mı? Eğlence resmi oranını artıralım mı artırmıyalım mı?" konusu ikinci sıraya geçer, türk halkının akıl ve ruh sağlığı bakımından yerli filmlere karşı korunması önem kazanır. Kimbilir, belki böylelikle, türk halkının akıl ve ruh sağlığı için bazı tekel maddelerinden daha zararlı olan bazı filmlere karşı tedbir almak zorunluluğu nihayet 'anlaşılır; bu filmler "alkol derecelerine göre" bir sınıflamaya tâbi tutulup ona göre vergilendirilir; zararları oranında yükselecek bu verginin geliri de türk halkına gerçekten yararlı bir sinemanın doğmasını sağlıyacak şartların yaratılmasında kullanılır.

S P O R

Futbol

Stadın ölümü

Mithatpaşa Stadyomu müsabakakapatıldı, kapatılacak denirken, başkentin tek stadyomu geçen hafta kendisinin de sırada olduğunu acı acı haber verdi.. Uzun yıllardan sonra 19 Mayıs Stadyomunda Cumartesi günü bir maç, sahanın, değil futbol oynamak yürümenin dahi imkânsız hale gelişi sebebi ite yarıda kaldı. Futbol seyretmek için gelen binlerce seyirci, birbirleri ile değil tabiat şartları ile mücadele eden 22 gencin sıkıntısını izledikten sonra maç tamamlanmadan ellerinde biletleri çıkış kapılarının yolunu tuttular.

Futbol oynamak için safiyane bir niyetle sahaya çıkan takımlar Gençlerbirliği ile Ankaragücüydü. Karşılaşma Türkiye Kupasının çeyrek finali için yapılacaktı. Hakem Ziya Türkdoğan başlama düdüğünü üflediği sırada durum pek ümit verici değildi. Ama yine de gençler ve seyirciler iyi niyetliydiler. Tribünlerdekiler futbol seyretmeğe veya seyrettiklerinin futbol olduğuna kendilerinin inandırmaya çalışılırlarken, sahadakiler de bir bataklıkta değil nizami bir futbol sahasında olduklarını akıllarından çıkarmamağa çabalıyorlardı.

İki takım birinci devre hakikaten büyük gayret gösterdiler. Hatta ayaklarını ve topu balçıktan kurtarabildikleri anlarda karşılıklı birer gol da atmağa muvaffak oldular. Ama ilk devrenin sonuna doğru akibet gelip çatmıştı. Takımlar soyunma odalarında iken, maçın hakemi Türkdoğan ikinci yarı başlamadan sahaya -pardon bataklığa elinde topla çıktı. Topu muhtelif yerlerde yere vurarak güya zıplayıp zımlamadığını kontrol etti. Elbetteki zıplamıyacaktı. Bu şekilden ibaret deneme bittikten sonra hakem içeri girdi ve takımlara bu şartlar altında maça devam edilemiyeceğini, tehir karan verdiğim bildirdi.

Futbolcular işkenceden kurtuldukları için herhalde üzülmemişlerdir. Ama kışın acı soğuğunda para ödeyip futbol seyretmeğe gelenler memnun olmadılar. Önce hakemi sonra da ilgilileri protesto ettiler. Sonra da paralarını haklı olarak- geri istediler. Ama karşılarında herhangi bir ilgili bulamadılar ve boyunlarını büküp evlerinin yolunu tuttular.

İlgililik, İlgisizlik

Seyircilerin ilgilileri bulamamalarından normal bir şey düşünülemez. Çünkü böyle problemler memleketimizdeki spor ilgililerinin lütfedip te uğraşacakları önemde değildir.. Yurt dışı geziler, gazetelerde boy boy resimler, verilen fiyakalı "spor kalkınması" demeçleri var» ken 19 Mayıs Stadı da Mithatpaşa Stadının cavlağı çekmesi mesele sayılmamaktadır. İlgililerin büyük vakitlerini alan bir meseleyi daha önemine binaen eklemek gerekir: Dedikodu ve tezvirat..

Bu Cumartesi günü bir daha ortaya çıktı. Kendilerini sorumluluktan kurtarmak isteyenler, seyircinin karşısına çıkamadılar ama kıyıda köşede bir fısıltıyı yaymaktan geri durmadılar: "Efendim, maçı Gençlerbirliğinin yeni Başkanı AP Aydın Milletvekili İsmet Sezgin var ya o tehir ettirdi maçı.." Sonra da tezlerini yine fısıltı ile izah ediyorlardı:

"— Gençlerbirliği bu hava içinde maçı kaybedecekti. Tek çıkar yol olarak hakeme baskı yoluyla maçı tehir ettirmek kalıyordu. Bunu da başarmayı bildiler. Sezgin bu tehir için hakem komitesi üyesi Halim Çorbalıyı aracı olarak kullandı..."

Bu usuller, bu kişilerin sandalyelerini korur mu -bu devirde koruması normaldir ya..- korumaz mı meselesi bir yana, gerçekler meydandadır. 4-5 aylık süre içinde Milli Takımın hazırlık maçları dışında, birinci ikinci Millî Lig Maçlarının çoğunluğunu teşkil eden 70 maç 19 Mayıs Stadyomunda oynanmıştır. Böyle giderse -ki iniltiyi koyveren saha böyle gitmiyeceğini bağırmaktadır- sezon kapanırken bu sahada -oynanan maç sayısının 150'nin üzerine çıkacağı anlaşılmaktadır. Federasyon sezon başında bizzat yaptığı programı uygulamaktan çok uzaktır. Bugüne kadar 19 Mayıs Stadında sadece 10 İkinci Türkiye Ligi maçı oynanacaktır. Oysa şimdiden 14 İkinci Türkiye Ligi Maçı oynanmıştır. Oysa ki aynı federasyonun demeçsever başkam epey bir süre önce, sahaların Mayıs ayında yurdumuzda yapılacak genç takımlar şampiyonasına yetiştirilemiyeceğinden yakınmıştı. Problemi pek güzel teşhis eden bu sorumlunun aldığı tedbir, sahalara daha fazla yüklenilmesine göz yummak olmuştur. Şimdi Türkiyenin kaliteli çim sahalarından biri daha -Mithatpaşanın da müsabakalara kapandığı haberi kesinleşmiştir- elden çıkmaktadır. Revizyonu için büyük bir zaman ve para lâzımdır. Buna ise imkân yoktur, çünkü Türkiye Liginde ikinci yarı bu hafta başlamaktadır ve maçların başka sahada oynanması ihtimali yoktur.

İşte, tesislere harcanan milyonların, verilen fiyakalı demeçlerin ve çektirilen fiyakalı ve güleryüzlü resimlerin ardındaki durum budur. Dün Mithatpaşa, bugün 19 Mayıs yarın diğer tesisler bu tutum ile aynı yolun yolcusudurlar. Bu yol herhalde Türk Sporunun kalkınmasına gitmemektedir.

şimdi hedefiniz çok daha büyük... çok daha yakın
ve hedefi vurmak çok daha kolay...

1967 yılında:

15 MİLYON

130 APARTMAN DAİRESİ

5 ADET	**100.000** LİRA
200 ADET	**10.000** LİRA
400 ADET	**5.000** LİRA
1000 ADET	**1.000** LİRA

ayrıca
30 000 ADET
para ikramiyesi

Bir yılda dağıtılacak cem'an 15 MİLYON liralık ikramiyelerin ilk çekilişine katılabilmek için tasarruflarınızı İş Bankasında toplayınız.

Merakla beklenen ve 24 Martta yapılacak olan SERVET KEŞİDESİ için Türkiye İş Bankasına yatırmış olduğunuz tasarrufları muhafaza etmelisiniz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir